

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Katedra rusistiky a lingvodidaktiky

Magisterská diplomová práce

2010

Iva Řehulková

**Karlova univerzita
Pedagogická fakulta
Katedra rusistiky a lingvodidaktiky**

Ruský jazyk a literatura

Iva Řehulková

**Srovnání příslovečného určení místa v ruském a českém
jazyce s přihlédnutím k aktuálním tendencím.**

**(Comparative analysis of Place Adjuncts in Russian and
Czech languages with taking into consideration the actual
tendencies)**

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: PaedDr. Zuzana Liptáková, Ph.D.
Praha 2010

Název

Srovnání příslovečného určení místa v ruském a českém jazyce s přihlédnutím k aktuálním tendencím

Abstrakt

Tato práce se zabývá vytvořením uceleného přehledu předložkových vazeb používaných v rámci příslovečného určení místa v ruském jazyce a při srovnávání se systémem předložkových vazeb v českém jazyce se snaží zjistit rozdíly, které studentům způsobují problémy při osvojování jazyka. Má za cíl vytvořit přehlednou příručku pro studenty, pomoci jim při studiu ruského jazyka.

Dále se věnuje zjištění aktuálních tendencí, ke kterým v současnosti dochází v oblasti příslovečného určení místa, aplikací teoretických poznatků v praxi na základě analýzy publicistických textů.

Klíčová slova

Príslovečné určení místa

Předložka

Předložková vazba

Bezpředložková vazba

Pád

Význam

Gramatický systém

Procesy

Tendence

Title

Comparative analysis of Place Adjuncts in Russian and Czech languages with taking into consideration the actual tendencies

Summary

This thesis deals with creating a comprehensive summary of prepositional phrases used in the Place Adjuncts in the Russian language and in comparison with the system of prepositional phrases in Czech language, trying to determine differences that cause problems for students with learning the language. It aims to create a clear guide for students, helping them to learn the Russian language.

It also discusses the findings of present-day tendencies, which currently take place in sphere of the Place Adjuncts, application of theoretical knowledge in practise, based on an analysis of publicistic texts.

Keywords

Place Adjuncts

Preposition

Prepositional phrases

Non-prepositional phrases

Case

Meaning

Grammar system

Processes

Tendencies

*Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

.....

Ráda bych touto cestou poděkovala PaedDr. Zuzaně Liptákové, Ph.D. za laskavé a trpělivé vedení této práce a za její cenné rady a připomínky. Dále chci poděkovat své rodině a přátelům za podporu nejen při psaní této práce, ale i při celém studiu.

Obsah

Úvod.....	8
1 Přísluvečné určení místa v ruském jazyce.....	11
2 Přísluvečné určení v českém jazyce.....	14
2.1 Přísluvečné určení místa – adverbiale loci.....	15
3 Předložkové vazby v místním určení v ruském jazyce ve srovnání s českým jazykem.....	17
3.1 Vlastní místo.....	17
3.1.1 Předložky в а на.....	17
3.1.2 Předložka напротив.....	41
3.1.3 Předložka вокруг.....	42
3.1.4 Předložky около, возле а при.....	43
3.1.5 Předložka у.....	45
3.1.6 Předložky за (сзади) а перед (впереди).....	47
3.1.7 Předložky над а под.....	50
3.1.8 Předložky между а среди.....	51
3.1.9 Předložky в, за а на.....	53
3.2 Směr pohybu.....	55
3.2.1 Předložky в а на.....	55
3.2.2 Předložky над а под.....	57
3.2.3 Předložka к.....	58
3.2.4 Předložky за а перед.....	59
3.3 Cesta pohybu.....	63
3.3.1 Předložky из а с.....	63
3.3.2 Předložka из-под.....	64
3.3.3 Předložka из-за.....	65
3.3.4 Předložka от.....	66
3.3.5 Předložky по, через а сквозь.....	67
3.3.6 Předložky мимо а вдоль.....	69
3.4 Bezpředložkové vazby.....	70
4 Nové tendence v jazyce.....	72
Závěr.....	83
Seznam použité literatury:.....	87
Přílohy:.....	93

Úvod

Předmět práce

Tato práce se zabývá syntaktickou problematikou, je zaměřena především na příslovečné určení místa.

Syntax je vědní disciplína, která je, spolu s morfologií, součástí gramatiky a která se zabývá vztahy mezi slovy ve větě, správným tvořením větných konstrukcí a slovosledem.

Volba tématu

Téma bylo vybráno nejen pro jeho zajímavost a aktuálnost, ale především proto, že pro Čechy, kteří začínají studovat ruský jazyk, je zpočátku velmi složité přijmout a zvyknout si na rozdíly u příslovečného určení místa v obou jazycích. To znamená, že si zpočátku nejsou jistí, jakou předložkovou vazbu vybrat, protože ne vždy se určitá předložka pojí se stejným pádem jmen v českém i ruském jazyce. Dále je pro Čechy, studující ruský jazyk, velmi těžké zvyknout si na vnitrojazykovou interferenci v rámci předložkových vazeb. Jde především o nejistotu při výběru správných předložek, protože například v případě ruských a českých předložek *в* a *на* se spojení i použití jména a předložky nezávisle liší, v jednom z jazyků se užívá předložka *в*, ve druhém naopak předložka *на*. Nejtypičtějším případem je například slovo univerzita, kdy v ruském jazyce užíváme předložku *в*, tedy *в университете*, ale v českém jazyce naopak předložku *на*, *на univerzitě*. A právě proto jsme se rozhodli tuto oblast prozkoumat a snažili se pomoci českým studentům, kteří se rozhodli studovat ruský jazyk.

Struktura práce

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První, teoretická část, se zabývá rozborem příslovečného určení v ruském a českém jazyce a zaměřuje se hlavně na jednotlivé předložkové vazby, které jsou v rámci příslovečného určení místa užívány, na jejich specifika, spojitelnost s pády a použitím ve větách. Jednotlivé předložky jsou následně

srovnávány s českými ekvivalenty a jsou sledovány jednotlivé nuance, shody a rozdíly v obou jazycích.

V druhé, praktické části, jsme se zaměřili na současný stav jazyka. Na základě analýzy publicistických textů byly sledovány aktuální tendence v rámci příslovečného určení místa, přechody a změny, ke kterým v současné době dochází.

Cíl práce

Cílem práce je tedy vytvořit ucelený systém předložek, používaných v příslovečném určení místa a na základě srovnání se systémem českých předložek zjistit rozdíly a obtíže, které by mohly studenty při studiu ruského jazyka potkat.

Dále bylo naším cílem zjistit aktuální stav sledovaného jevu, tedy vyjádření příslovečného určení místa a postihnout určité tendence, ke kterým při užívání jazyka dochází. Je to však úkol velmi složitý, neboť gramatický systém se jen pomalu podvoluje změnám a spousta jevů a přechodů mezi předložkami a užíváním s pády může patřit nebo patří stále ještě do sféry hovorové, tedy mimo hranice spisovného jazyka. Určit tedy jasnou hranici je velmi těžká práce a až s odstupem času lze přesně vymežit, které jevy a formy se dostaly do užívání natolik, že byly přijaty jako součást úzu a spisovné normy.

Metodologie zpracování tématu

V práci byly využity lingvistické metody zkoumání, tedy lingvistická analýza a lingvistický popis předložkových vazeb, ale hlavně komparativní analýza pro porovnání jevů a forem v ruském a českém jazyce.

Téma bylo zpracováno tak, že jsme nejprve prostudovali odbornou literaturu, týkající se tématu a na jejím základě jsme se snažili postihnout systém v rámci příslovečného určení jazyka a vytvořit ucelený přehled používání předložkových vazeb, které jsme následně srovnávali s českým jazykem.

Zjišťování aktuálních tendencí také předcházelo prostudování odborné literatury, ale z větší části jsme se věnovali analýze publicistických textů, abychom zjistili, k jakým změnám v používání místních předložkových vazeb v ruském jazyce dochází.

Zdroje získání materiálu

Zdrojem při zpracování tématu byly hlavně výkladové slovníky, které pomáhaly určit přesný význam sledovaných jevů. Text je také proložen ukázkami, které mají na konkrétním příkladu ozřejmit sledovaný jev. Tyto informace jsou použity přímo ze zdroje dat, tj. z webových stránek seriózních publicistických portálů (například *Время новостей*, *Ведомости*, *Российская газета*, *РИАНовости*, *Газета РУ*, *Вести*, *Новые известия*, *Комсомолская правда*, *Известия*), aby byla zjištěna nejaktuálnější podoba rozebíraných vzorků. Pro lepší návaznost jsou přímo v kapitolách u rozebíraných předložek uváděny ukázky, čili příklady použití jednotlivých předložkových vazeb z těchto webových stránek, jejichž seznam je uveden v seznamu použité literatury, aby byl celkový obraz komplexní a plně dokreslen.

1 Příslowečné určení místa v ruském jazyce

Příslowečné určení je z hlediska syntaktického velmi zajímavý jev. Není jen jedna charakteristika, různí autoři pojmají příslowečné určení různých pohledů, proto neexistuje pouze jedna definice. Klasická definice říká, že *příslowečným určením se nazývá vedlejší větný člen syntakticky závislý na slovesu, přidavném jméně, nebo příslovci a pojící se s nimi způsobem adjunkce nebo rekce. V sémantickém systému může příslowečné určení vyjadřovat různé podmínky (okolnosti), při kterých se uskutečňuje děj, kvalitativní charakteristiku děje, jakost, stupeň nebo míru příznaku, okolnostní charakteristiku, nejčastěji míru nebo stupeň jiného (příslowečného) určení. Typickým prostředkem vyjádření příslowečného určení jsou příslovce. Příslowečné určení bývá také vyjádřeno podstatnými jmény v nepřímých pádech s předložkou nebo bez, infinitivem, přechodníkem nebo ustáleným spojením.* (Kubík: 1975, 128-129)

Valgina popisuje příslowečné určení jako *vedlejší větný člen, objasňující větný člen, který vyjadřuje děj nebo příznak a který ukazuje na způsob uskutečnění děje, jeho vlastnosti (kvalitu) nebo intenzitu, ale také místo, čas, příčinu, cíl, podmínky, se kterými je spojen děj nebo projev příznaku.* (Valgina: 1978, 88)

Rudnev se zabývá hlavně gramatickou charakteristikou příslowečného určení, jeho účelem a popisuje větné členy, na kterých závisí. Příslowečným určením se podle něj tedy nazývá *vedlejší větný člen, který označuje charakter děje, stav nebo podmínky, při kterých děj nebo stav probíhá. Hlavním gramatickým účelem příslowečného určení při stavbě věty je vyjádření příznaků přísudku (vyjádřeného slovesem), a to lokálních, časových, příčinných atd. To znamená, že příslowečné určení závisí na přísudku. Jestliže příslowečné určení označuje míru příznaku, potom může záviset na přívlastku, vyjádřeném přidavným jménem, ale i na jiném příslowečném určení, vyjádřeném příslovcem. Příslowečné určení může také záviset na podmětu i předmětu, vyjádřeném podstatným jménem slovesným.* (Rudnev: 1963, 126)

Kubík také potvrzuje, že příslovečné určení je takový větný člen, který syntakticky závisí na predikátu (to znamená na přísudku nebo jednotném větném členu), přívlastku nebo na jiném příslovečném určení a je vyjádřený příslovci, nepřímým pádem nebo předložkovým pádem podstatných jmen a který vyjadřuje různé adverbiální významy (místo, čas, příčinu, způsob). (Kubík a kol.: 1982, 61)

Nejpodrobnější charakteristiku udávají Bauer, Mrázek a Žaža. Ti vysvětlují, že příslovečné určení je rozvíjející větný člen, který je syntakticky závislý na členu vyjádřeném slovesem nebo přídavným jménem nebo příslovcem a který přitom svou závislost formálně neprojevuje ani řízeností ani shodou. Po stránce významové uvádí rozmanité okolnosti dějů, vlastností nebo jiných okolností. Nejčastěji se tedy vztahuje k slovesnému nebo sponově jmennému predikátu, řidčeji k jmenné části přísudku, k přívlastku a doplňku – pokud jsou to adjektiva nebo přídavná a také k jinému příslovečnému určení nebo příslovečnému jednotnému členu vyjádřenému příslovcem, i predikativním. Nejvlastnějším výrazovým prostředkem příslovečného určení je příslovce. Infinitiv bývá někdy příslovečným určením rovněž. Povahu příslovečného určení má konečně vždy v ruštině přechodník, ať sám o sobě nebo bohatěji rozvitý a vytvářející pak přechodníkový obrat (jeden druh tzv. polovětných útvarů). Podle významové stránky rozeznáváme určení místa, času, způsobu, míry a účinku, zřetele, nástroje a prostředku, příčiny a důvodu, účelu, podmínky a přípustky. (Bauer, Mrázek, Žaža: 1966, 295-296)

Význam příslovečného určení je z hlediska sémantického natolik různorodý, že je velmi obtížné při jeho klasifikaci obsáhnout všechny možné konkrétní případy, v různých mluvnicích se také uvádí různý počet významových druhů. Není to až natolik podstatné, avšak pro hlubší poznání jazyka je lépe rozlišovat detailněji.

Protože příslovečné určení označuje kvalitativní (neboli jakostní) charakteristiku děje, vlastnosti nebo příznaku, a také podmínky, které je doplňují (poukázání na příčinu, místo, čas atd.), dělí se na příslovečné určení způsobu, místa, času, míry, příčiny, cíle, podmínky, přípustky.

Příslowečné určení místa určuje místo uskutečnění děje nebo projev stavu. Příslowečné určení místa je možné rozdělit na tři hlavní skupiny v závislosti na tom, co označuje a na jaké otázky odpovídá. Může tedy označovat vlastní místo, směr pohybu (kde popisuje jak výchozí, tak konečný bod) nebo cestu pohybu. Tímto rozdělením se dále zabýváme ve třetí kapitole, kde jsou podrobněji rozebrány jednotlivé předložky, které jsou užívány v rámci těchto tří typů příslowečného určení místa.

2 Přísluvečné určení v českém jazyce

Adverbiální, neboli přísluvečné určení, je takový větný člen, který rozvíjí sloveso nebo přídavné jméno a to udáním časové, místní, způsobové nebo příčinné povahy.

Primární funkcí adverbii je přísluvečné určení (protože adverbia jsou slova neohebná, jejich syntaktická závislost na určovaném slovese nebo přídavném jméně se tvarově nevyjadřuje – *jít pěšky, mluvit potichu* apod.). Tato závislost zůstává také nevyjádřená, pokud je přísluvečným určením pád prostý nebo předložkový: *jet autem, jít do školy* apod. Tyto pády nejsou vazebné, ale jsou to výrazy sémanticky a funkčně synonymní s adverbii, čili jsou to funkční příslovce.

„O nesyntaktické povaze adverbiálních pádů svědčí mimo jiné i to, že u téhož slovesa mohou stát různé pády, ba mohou se střídat různé pády v témž významu; např: udělat to pro bratra – kvůli bratrovi; napiš to na stroji – strojem; po právu byl potrestán – právem byl potrestán; na vánoce budu na horách – o vánocích budu na horách; sálem zněl smích – v sále zněl smích.“ (Bauer, Grepl: 1975, 120)

Adverbiální určení může být členem základové větné struktury, to znamená, že může být aktantem. Aktant je ale vždy nevazebný, jeho forma není určena. Také nikdy není participantem. Syntagma, které vytváří, je vždy adjunkční. Dominující je v tomto syntagmatu adjektivum verbální, ale také neverbální nebo verbum, adverbium.

Adverbiální určení bývá tedy vyjádřeno hlavně příslovci (*rychle, doma*), zájmennými příslovci (*kdy, kde*), přísluvečnou spřežkou (*doprava*), předložkovým pádem substantiva (*do školy*), bezpředložkovým pádem (*domů*), instrumentálem (*vyplnil složenku strojem*) nebo propozičně (větně).

„Funkční a sémantická totožnost adverbiálních pádů s příslovci má důsledky formální; projevují se v tendenci k ustrnutí přísluvečných pádů, k jejich i formální adverbializaci.“ (Bauer, Grepl: 1975, 120)

Jestliže se tedy určitá předložková vazba používá pouze v adverbiálním určení, dochází k procesu adverbializace. To je proces, kdy vzniká tak zvaná přísluvečná spřežka a toto určité substantivum s určitou předložkou se poté píše dohromady.

Pokud se nemůže mezi předložku a adverbium vložit atribut, píše se dohromady, například: *Na podzim – na krásný podzim, ale doprava, doleva.*

Sporné jsou případy jako například *k večeru – kvečeru, ostošest – o sto šest, přišel sveselou – s veselou.*

Při klasifikaci příslovečného určení se vychází hlavně ze stránky významové. Z hlediska sémantického se tedy rozlišuje adverbiale loci (místa), temporis (času), modi (způsobu) a cause (příčiny). Způsobová určení se dále dělí na určení vlastního způsobu, míry a účinku, nástroje a prostředku, zřetele a průvodní okolnosti. Příčinná určení se dělí na určení vlastní příčiny a důvodu, účelu, podmínky a přípustky.

2.1 Príslovečné určení místa – adverbiale loci

Bauer a Grepl vymezují, že příslovečné určení místa označuje různé místní okolnosti, odpovídající na otázky kde?, kam?, odkud?, kudy? Vyjadřuje se adverbium, adverbialním pádem prostým i předložkovým. (Bauer, Grepl: 1975, 121)

Príslovečné určení místa může být statické, které odpovídá na otázku kde nebo dynamické, které odpovídá na otázku kam, odkud nebo kudy.

- Místní určení odpovídající na otázku KDE

Zde jsou základními výrazovými prostředky místní adverbia (*nahoře, dole, uvnitř*), místní zájmenná příslovce (*tu, tam*), adverbialní pády předložkové (*na zahradě*) nebo ojedinělé pády prosté (*místy*) a vedlejší místní věty (*Kde se pivo vaří, tam se dobře daří.*), které jsou vždy připojeny vztažným výrazem (ne spojkou).

Z významového hlediska lze rozlišit děj probíhající buď v rámci udaného místa (*Bratr pracuje na poště.*) nebo mimo rámeček udaného místa (*Obrázek visí nad stolem.*).

- Místní určení odpovídající na otázku KAM

Základním výrazovým prostředkem jsou místní směrová adverbia (*nahoru, dolů, ven, domů*), místní zájmenná příslovce (*tam, jinam, sem*), adverbialní pády předložkové (*na zahradu, do školy*) a místní věty vztažné (*Polož to tam, kam nedosáhnou děti.*).

Z významového hlediska lze opět rozlišit děj probíhající v rámci udaného místa (*Dal brambory do sklepa.*) nebo mimo rámeček udaného místa.

- Místní určení odpovídající na otázku ODKUD

Základním výrazovým prostředkem jsou zde místní adverbialia, jako například *zdaleka, zblízka, zdola*, místní zájmenná příslovce, například *odtud, odtud*, adverbialní pády předložkové, například *ze zahrady, ze skříně* a místní vztažné věty, například *Vrátil se odtud, odkud často není návratu.*

Z významového hlediska rozlišujeme děj probíhající v rámci udaného místa (*Vrátil se z Prahy.*) a děj probíhající mimo rámeček udaného místa (*Pocházím od Plzně.*).

- Místní určení odpovídající na otázku KUDY

Základním výrazovým prostředkem jsou zde opět místní adverbialia (*spodem, vrchem*), místní zájmenná příslovce (*tudy, někudy*), adverbialní pády (*lesem, přes pole*).

Toto místní určení označuje prostor, který je dějem překonáván, proto může probíhat pouze v rámci udaného místa (*Šli jsme lesem.*).

Z prvních dvou kapitol je tedy patrné, že příslovečné určení, zvláště pak příslovečné určení místa, kterému se věnuje tato práce, je vyjadřováno stejnými prostředky jak v ruském, tak v českém jazyce. To znamená, že v obou jazycích se příslovečné určení vyjadřuje příslovci a předložkovými či bezpředložkovými vazbami podstatných jmen.

Avšak jsou mezi nimi i rozdíly, a to především v tom, že příslovečnému určení, vyjádřenému příslovcem v jednom z jazyků odpovídá vyjádření předložkovou vazbou v druhém jazyce. Nejvíce rozdílů v obou jazycích je u příslovečného určení, vyjádřeného předložkovými a bezpředložkovými vazbami. A právě těmito rozdíly se zabýváme v této práci.

3 Předložkové vazby v místním určení v ruském jazyce ve srovnání s českým jazykem

Předložky se omezují na vyjádření gramatických vztahů mezi slovy ve větě. Vztahy mohou být nejrůznější, ale pro vyjádření příslovečného místa se užívají předložky, které vyjadřují vztahy prostorové. Jsou to hlavně předložky *в, на, напротив, около, возле, при, , перед, за, под, над, между, среди, посреди, у, до, мимо, вдоль, через, сквозь, к, из, с, из-под, из-за, от*. Předložek, používaných v místním významu je mnohem více, my se v této kapitole ale zabýváme těmi nejhlavnějšími a nejpoužívanějšími.

Příslovečné určení je tedy možné, podle významu, rozdělit na vlastní místo, směr pohybu (výchozí a konečný bod) nebo cestu pohybu. V rámci tohoto dělení lze přiřadit předložky, které se pojí s určitými pády a mají určitý místní význam.

3.1 *Vlastní místo*

V této první velké skupině se hlavně popisuje umístění osoby nebo předmětu v rámci nějakého určitého místa nebo prostoru. Pokud se jedná o příslovečné určení v rámci vlastního místa, odpovídá se na otázku být kde nebo u koho. Toto příslovečné určení referuje o místě, kde se nachází nějaká osoba, věc nebo kde děj probíhá. Vyjadřuje se spojením místních předložek s podstatnými jmény v určitém pádě, které toto místo pojmenovávají. Patří sem předložky *в, на, напротив, вокруг, около, возле, при, за, перед, над, под, между, среди, у*.

3.1.1 *Předložky в a на*

Předložky *в* a *на* se, pokud jde o příslovečné určení místa, pojí se šestým pádem a pomocí nich se odpovídá na otázku kde. Předložka *в* ve spojení se jménem v šestém pádě vyjadřuje umístění předmětu nebo osoby uvnitř druhého předmětu, místnosti nebo prostoru a předložka *на* se jménem v šestém pádě vyjadřuje umístění předmětu nebo osoby na povrchu jiného předmětu nebo prostoru. To znamená, že ve spojení typu

лежать на столе nějaký předmět leží na povrchu stolu a ve spojení *лежать в столе* uvnitř stolu, tedy v šuplíku. Ve větách je pak použití následující:

*Какие книги лежат **на столе** у президента.¹*

*Хотя, с другой стороны, я уверен, что у меня **в столе** лежит пара десятков супершлягеров, но они ждут своего часа.²*

Většina podstatných jmen mužského, ženského i středního rodu má v šestém pádě v případě příslovečného určení místa koncovku –e. Existuje ale celá řada ruských podstatných jmen mužského rodu, které mají po předložkách *в* a *на* se šestým pádem koncovku –u. Jde o specifický jev těchto podstatných jmen. Specifické je také to, že většina z nich jsou slova jednoslabičná. Ale nejdůležitější u této skupiny slov je to, že všechna mají v šestém (místním) pádě koncovku –u vždy přízvučnou. Příklady některých z nich:

<i>В шкафу́</i>	<i>На шкафу́</i>
<i>в углу́</i>	<i>на углу́</i>
<i>в кругу́ (друзей)</i>	<i>на полу́</i>
<i>в краю́' (родном)</i>	<i>на краю́' (стола)</i>
<i>в снегу́</i>	<i>на снегу́</i>
<i>во льду́</i>	<i>на льду́</i>
<i>в порту́</i>	<i>на борту́</i>
<i>в ряду́</i>	<i>на мосту́</i>
<i>в полку́</i>	<i>на посту́</i>
<i>в строю́'</i>	<i>на лугу́</i>
<i>в тылу́</i>	<i>на берегу́</i>

<i>в плену́</i>	<i>на Дону́</i>
<i>в бою́'</i>	<i>на носу́</i>
<i>в лесу́</i>	<i>на лбу́</i>
<i>в бору́</i>	
<i>в саду́</i>	
<i>в пруду́</i>	
<i>в носу́</i>	
<i>во рту́</i>	
<i>в быту́</i>	
<i>в тазу́</i>	
<i>в Крыму́</i>	

Dále po slovesech typu *висеть* nebo *повесить* se podstatná jména typu *вешалка*, *стена*, *стул*, *окно*, *столб*, *ветка* nebo *шея* a další používají s předložkou *на* a šestým pádem (odpovídá se na otázku kde?) anebo s předložkou *на* se čtvrtým pádem (odpovídá se na otázku kam?). Například ve větách:

*Зайчонок, как и прежде одиноко, вытянув по бокам лапки, висит на ветке.*³

*Повесить на стену полки, картины и тому подобное — целая проблема.*⁴

*Жизнь Аллы Пугачевой висит на волоске.*⁵

Spojení *висеть на волоске* má už ale přenesený význam, nereferuje o umístění na povrchu nějakého předmětu nebo prostoru. V tomto kontextu spojení *висет на vlásku* vyjadřuje, že nějaká osoba je na pokraji smrti, že od smrti ji dělí jen tenká hranice.

Předložky *в* a *на* lze zařadit v českém jazyce mezi deset nejfrekventovanějších českých slov. Obě mají velké množství různých významů, které se mohou překrývat (např. *bydlet na horách* i *bydlet v horách*), ale mají také bohatou frazeologii. Mohou se pojit, tak jako v ruském jazyce, se dvěma pády, se 4. a 6. pádem. Předložka *в*, pojící se se jménem v šestém pádě, *označuje polohu, umístění uvnitř nějak ohraničeného prostoru nebo nějakého prostoru vůbec (ve skříni, v posteli, v bytě, ve vlaku, v Praze, v kamnech, v rohu, v přírodě), uvnitř něčeho tvarově nevymezeného (sypké nebo tekuté hmoty, množství jednotlivin, apod.) – brouzdat se ve sněhu, ve vodě, zmizet v mracích, ve shromáždění, dále uvnitř něčeho, co obepíná, obaluje, pokrývá (držet v ruce, nést v tašce, dítě v peřince, obraz v rámu, v plynové masce)*. (Havránek: 1989, 1-2)

Předložka *на* se jménem v šestém pádě vyjadřuje *místo jako polohu, umístění (položit na stůl, ležet na stole, stát na skříni, sedět na židli, klečet na kolenou)*. *Vyjadřuje vůbec místo, kde děj je, kde se umísťuje (jít na ulici, být na zahradě, na druhé straně)*. (Havránek: 1989, 163-164)

Hlavní význam předložky *на* je tedy ten, že označuje nebo referuje o věci, která je umístěna na povrchu nějaké plochy, zatímco předložka *в* referuje o věci, která se nachází nebo je umístěna uvnitř nějakého předmětu nebo prostoru. Takové vymezení ale nepokrývá celý význam těchto místních předložek, protože mají ještě další významové odstíny. A to samé se dá říci i o předložkách *в* a *на* v ruském jazyce. Jejich

hlavní význam, který je totožný s významem českých předložek *v* a *na*, není tím jediným významem, předložky mají i několik dalších významových odstínů, které souvisejí s umístěním předmětu, ale také s tímto hlavním významem.

❖ Významové odstíny

V mnoha případech nelze použití předložek *в* a *на* se jmény v šestém pádě, které primárně při popisu vlastního místa odpovídají na otázku kde a vyjadřují umístění uvnitř nebo na povrchu nějakého předmětu, aplikovat v tomto významu i na jiná slovní spojení. Existuje totiž celá řada podstatných jmen, kde se sice ustálilo spojení s předložkami *в* a *на* se šestým pádem, ale která už primárně nemají význam umístění na povrchu nebo uvnitř nějakého předmětu nebo prostoru. U těchto konstrukcí s předložkami *в* a *на* je potřeba počítat s různými významovými odstíny. A právě tyto významové rozdíly a použití předložek *в* a *на* dělá Čechům, studujícím ruský jazyk velké obtíže, protože se v mnoha případech neshodují s českým jazykem. A právě na tyto rozdíly bychom chtěli upozornit.

Například:

<i>Быть в Крыму.</i>	<i>Быть на Кавказе.</i>
<i>Быть в Чехии.</i>	<i>Быть на Украине.</i>
<i>Учиться в университете.</i>	<i>Учиться на факультете.</i>
<i>Работать в учреждении.</i>	<i>Работать на предприятии.</i>
<i>Работать в фирме.</i>	<i>Работать на заводе.</i>
<i>Отдыхать в санатории.</i>	<i>Отдыхать на курорте.</i>

Tato podstatná jména, u kterých se ustálilo spojení předložek *в* a *на*, ale s rozdílným významem, je možné rozdělit do několika skupin, podle toho, co daná podstatná jména označují. Mohou to být například názvy různých školských ústavů, organizací, institucí, území, osad, prostor nebo jejich částí, názvy pracovních, společenských nebo volnočasových akcí a také jsou to označení geografických pojmů.

- Názvy školských ústavů, objektů

S názvy školských ústavů (jako celku) se používá předložka *в* se šestým pádem, ale u názvů fakult, oddělení nebo kurzů se užívá předložka *на* se šestým pádem. Astafjeva to vysvětluje tím, že se ne vždy názvy částí školských ústavů spojují s představou o určitém prostoru. Pokud máme na mysli vyučování různého druhu nebo učební proces, potom se vždy používá předložka *на*. (Astafjeva: 1974, 28-29)

Shrnutí použití předložek *в* a *на* u názvů školských ústavů a objektů je následující:

<i>В школе</i>	
<i>В институте</i>	
<i>В университете</i>	<i>На факультете</i>
<i>В академии</i>	
<i>В консерватории</i>	

Předložka *v* se v českém jazyce obecně užívá ve významu uvnitř něčeho, co je něčím ohraničeno, obklopeno, prostorově vymezeno, v tomto případě tedy hlavně ve významu „uvnitř budovy“. Například: *Ve škole máme nové lavice. Zveme vás na Vánoční dny otevřených dveří v Institutu cizích jazyků.*

Z toho vyplývá, že předložky *v* a *na* se šestým pádem mají použití téměř totožné jako v ruském jazyce, to znamená, že pokud jde o umístění uvnitř v rámci budovy jako celku, používá se jak v ruském, tak českém jazyce předložka *v* a šestý pád podstatných jmen. V českém jazyce je ale čtenější použití předložky *na* než v ruském jazyce. Dalo by se říci, že obecně, pokud jde o nižší stupeň vzdělání, jako je *školka, škola* atd., používá se předložka *v*. Pokud ale mluvíme o vyšším stupni vzdělání, používá se už předložka *na*, tedy *na vysoké škole, na univerzitě, na fakultě* atd. Tím se ruský a český jazyk od sebe liší.

- Názvy organizací, institucí, objektů

U této skupiny se také užívají předložky *в* a *на* s různými významovými odstíny. Astafjeva ve své publikaci objasňuje použití předložek *в* a *на* s názvy organizací: „Předložka *на* se šestým pádem se používá u těchto slov: *на почте, на заводе, на фабрике, на предприятии, на вокзале*. To souvisí s tím, že se dříve slovo *почта* nespojovalo s představou o místnosti (toto slovo je přejato z polštiny, kam přišlo z italštiny a znamená zastávka, stanice, kde vyměňovali koně; v tomto významu se slovo *почта* dlouhou dobu používalo i na území Ruska). Slova *завод, фабрика, вокзал* označovalo areál s odpovídajícími službami, stavbami a tak podobně. V ostatních případech se užívá předložka *в*, jako například: *в магазине, в учреждении, в мастерской*, protože zde se má úplně na mysli výskyt uvnitř místnosti, obsazené obchodem, institucí, dílnou.“ (Astafjeva: 1974, 28)

Možnosti použití předložek *в* a *на* s názvy organizací, institucí nebo objektů:

<i>В</i>	<i>На</i>
<i>В мастерской</i>	<i>На предприятии</i>
<i>В клинике</i>	<i>На фабрике (обувной)</i>
<i>В санатории</i>	<i>На заводе</i>
<i>В суде</i>	<i>На металлургическом заводе</i>
<i>В лагере</i>	<i>На руднике</i>
<i>В аэропорту</i>	<i>На станции</i>
<i>В учреждении</i>	<i>На вокзале</i>
<i>В министерстве</i>	<i>На почте</i>
	<i>На курорте</i>

České předložky *в* a *на* se také, jako v ruském jazyce, v tomto významu pojí se šestým pádem a používají se, pokud jde o objekt či místo jako nějaké pracoviště, organizace nebo instituce. Jde tedy o místo, kde je prováděna nějaká činnost nebo o objasnění, k čemu se nějaké místo využívá. K předložce *в*, která byla v minulosti v tomto významu užívána velmi často, v poslední době proniká předložka *на*: *být на úřadě, být на policii*. A tato předložka začala být užívána tak často, že je v současnosti už vžitá. Stejně jako v ruském jazyce, i v jazyce českém existují dublety, jako například *pracovat на dole* a *в dole, pracovat на заводě* a *в заводě*. Dublety tohoto typu už dnes lingvisté považují obě za spisovné, ne tedy pouze varianty s předložkou *в*.

Z hlediska významového by se do této skupiny dala zařadit i jména typu *на vládě, на radě, на zastupitelstvu, на městě, на ústavu, на komisi projednali, odhlasovali, zamítli* atd. Těmito podstatnými jmény se pojmenovává jak instituce (nebo určitý úřad), tak zároveň kolektiv (nebo skupina, určitý tým) lidí, kteří vykonávají určitou činnost, mají určitou pracovní náplň spojenou s významem podstatného jména. Toto označení a

používání takových konstrukcí je ale, z hlediska významového, nepřesné a je možné ho používat spíše v hovorové řeči. V oficiální komunikaci by měla být dáována přednost konstrukci s podstatnými jmény, které přesně popisují organizace, instituce nebo objekty: *na zasedání, na schůzi, na poradě vlády se hlasovalo, vláda schválila* atd.

Použití předložek *v* a *na* v češtině a ruštině a jejich význam je v této skupině také téměř shodný, liší se ale použití předložek v jednotlivých případech u jednotlivých slov, jako například před slovem *lázně*, kdy se v češtině používá předložka *v* na rozdíl od ruštiny, kdy se používá předložka *na*: *Dne 22.5.2010 bude slavnostně zahájena lázeňská sezóna v lázních Karlova Studánka.*

S dalšími příklady rozdílného používání předložek *v* a *na* v českém a ruském jazyce se můžeme setkat například u slov jako *суд, склад, элеватор, базар, аэропорт* nebo *лагер*. Při označení vlastního místa se u slova *суд* a *лагер* v ruském jazyce používá předložka *в* a šestý pád, čili *в суде, в лагере*. V českém jazyce se naopak, v případě, že jde o slovo *tábor*, používá předložka *na*, tedy *na táboře* a pokud jde o slovo *soud*, nepoužívá se ani předložka *na*, ani předložka *v*. Se slovem *soud* se ustálila předložka *u* s druhým pádem, která se obecně používá ve významu být u někoho. V tomto případě ale předložka *u* tvoří výjimku, proto když popisujeme umístění v rámci právě této instituce, používáme konstrukci *u soudu*. Například: *Děti si na táboře užijí nejen spoustu legrace, ale také se naučí být samostatnější.*

Sedmého roku zemřela korunní svědkyně Anna Solarová; před smrtí se vyzpovídala a s pláčem přiznala, že ji tíží svědomí; že tehdy u soudu křivě přísahala; ... (Čapek: 1993, 45)

Slova *склад, элеватор, базар* se v ruském místním určení používají s předložkou *na* a šestým pádem, zatímco v českém jazyce se se slovy *sklad, výtah, bazar* užívá předložka *v* a šestý pád. Proto máme spojení *na sklade, на элеваторе, на базаре*, ale *ve skladu, ve výtahu, v bazaru*. Spojení *na skladu* v českém jazyce také existuje, ale používá se ve významu mít něco v zásobě, ne být někde.

Například:

Tito [Nábytkáři] se většinou zdržují ve skladech, kde jsou narovnány trůny poněkud odřené, selské sesle, Louis XV. a Louis XVI. s roztrhanými povlaky, antická lehátka, ... (Čapek: 1984, 53)

Velmi litovali, ale neměli žádných [známek] na skladě. (Čapek: 1991, 50)

Na znamení dospělosti otevře si biskajské děvče krámk v bazaru, kde prodává, nač si kdo vzpomene, kormě léků; bohatší prodávají hlavně hedvábí. (Čapek: 1988, 209)

Také konstrukce se slovy *аэропорт* a *letiště* se opět v použití předložek liší. Ruský výraz *аэропорт* se v místním určení pojí s předložkou *в* a šestým pádem, tedy *в аэропорту*. Český výraz *letiště* se oproti ruskému pojí s předložkou *на* a šestým pádem, tedy *на letišti*:

Garážoval svoji pýchu a lásku na letišti ve White Walthamu a většinu svého výtěžku vydával na jeho údržbu. (Francis: 2000, 37)

- Názvy území a oblastí, prostor a jejich částí

Podstatná jména, spadající významově do této skupiny, se pojí s předložkou *на* a šestým pádem a jsou to například slova typu *родина, территория, улица* nebo *этаж*. S předložkou *в* a šestým pádem se naopak používají podstatná jména *область, переулок* nebo *подъезд*.

<i>В</i>	<i>На</i>
<i>В переулке</i>	<i>На родине</i>
<i>В Приморье</i>	<i>На большей части территории страны</i>
<i>В области (на территории, в сфере деятельности)</i>	<i>На улице</i>
<i>В подъезде</i>	<i>На первом этаже</i>
<i>В окне</i>	<i>На втором этаже</i>
<i>В дверях</i>	
<i>В коридоре</i>	

Z historického pohledu byla v českém jazyce předložka *na* spojována se jmény osídlených i neosídlených míst nebo prostor, která byla z hlediska geografického položena výš než jejich sousední osídlená nebo neosídlená místa nebo prostory. Potom také např. se jmény osad nebo území, které se rozkládaly při tocích řek nebo potoků nebo s osadami přímo na březích (protože i břeh je možné chápat jako vyvýšené místo, které je nad řekou, nad vodou). Avšak toto označování nemělo absolutní platnost a dnes už se spojení území, osad nebo prostor s předložkou *v* nebo *na* užívá na základě vžitosti, ustálenosti, tradice. Tedy ne už podle geografické polohy. Předložka *na* se nejčastěji užívá v místním určení, kde hlavní roli hraje tradice nebo historie. Spojení s předložkou *v* má naopak více charakter celonárodní, není potřeba znát tradice nebo historii. A ani dublety zde nejsou výjimkou: *na Kladně* i *v Kladně*, *v Ruzyni* i *na Ruzyni*, *v Libuši* i *na Libuši*. Také pojmenování místních oblastí se pojí s předložkou *na*: *na Plzeňsku*, *na Ostravsku*.

Dále spojení typu *na pobočce*, *na prvním patře*, *na prodejně* je vnímáno spíše jako hovorové a spojení *v pobočce*, *v prvním patře*, *v prodejně* mají stejný význam, ale jsou naopak vnímána jako spisovná. V některých případech může být spojení s předložkou *na* významově širší, např.: *Mluvil jsem s ním na hřišti* (tedy v areálu sportovního stadionu). Analogicky se také používá spojení s předložkou *na* a šestým pádem u slov *bazén*, *koupaliště*, tedy *na bazéně*, *na koupališti*, kterým v ruštině odpovídá spojení s předložkou *в* a šestým pádem, *в бассейне*.

Dá se opět říci, že použití předložek *v* a *na* je u této skupiny podstatných jmen v češtině téměř shodné, jako v ruštině, pouze opět v několika málo jednotlivých případech se použití různí, například spojení *na родине* v českém jazyce odpovídá spojení *ve vlasti*: *Víte, ale i na ten břeh pak člověk vystoupí s pocitem úlevy, že zas je ve vlasti.* (Čapek, 1991: 79)

Analogicky také místo ruských konstrukcí *на чужбине*, *на хуторе* v českém jazyce užíváme s předložkou *v*, *v cizině*, *v usedlosti*.

- Názvy pracovních, společenských nebo volnočasových akcí

U názvů akcí, které se týkají buď práce, volného času nebo pohybu ve společnosti je ustálena předložka *na*: *na уроке, на собрании, на охоте, на семинаре, на работе, на концерте, на каникулах*. Zde má tato předložka nejen místní, ale také časový význam. V ostatních případech se užívá předložka *в*: *в командировке, в отпуске, в экспедиции*.

<i>В</i>	<i>На</i>
<i>В командировке</i>	<i>На войне</i>
<i>В отпуске</i>	<i>На охоте</i>
<i>В отъезде</i>	<i>На прогулке</i>
<i>В пути</i>	<i>На свободе</i>
	<i>Быть на уроке</i>
	<i>Отсутствовать на собрании</i>

Pokud jde o seminář nějakého vědce nebo o praktické cvičení z nějakého předmětu, pak se tato slova používají s předložkou *в* ve spojení se šestým pádem:

*Слушатели получают сертификат Центра Стратегической Терапии об участии в семинаре профессора Дж.Нардоне.*⁶

*Новации в судебной практике по делам о незаконном обороте наркотиков.*⁷

U této skupiny slov převažuje v českém jazyce předložka *na* a to i v případech, kdy se v ruském jazyce používá předložka *в*: Když jsou rodiče **na služební cestě**, hlídá děti babička. Nebo například: **Na dovolené** jsme letos ještě nebyli.

Stejně je to také se zde uvedeným příkladem semináře nějakého vědce nebo profesora. Pokud jde o seminář nebo praktické cvičení, v ruském jazyce se používá předložka *в* a šestý pád (viz výše), v češtině je to ale přesně naopak. V českém jazyce se, pokud je řeč o různých druzích vyučování, pak se vždy používá předložka *na* se šestým pádem. Proto jsou tedy konstrukce: *být na vyučování, на семинари, на přednášce* nebo *на прaxи*.

Například:

*Vanda se neobjeví ani **na** odpoledním **vyučování**, její věci si vyzvedne paní Geregová osobně a dceru omluví, prý se jí udělalo nevolno.* (Lanczová: 1999, 128)

- Geografické pojmy

Předložky *в* a *на* ve spojení se šestým pádem, užívající se pro označení geografických pojmů, názvů světadílů, států, ostrovů a klimatických zón, mají obvykle synonymní užití. Kromě názvů různých geografických pojmů lze do této skupiny slov zařadit také například konstrukce typu *в мире* a *на свете*:

*Запасы алмазов **в мире** истощаются.*⁸

*Самые красивые животные **на свете** – это сиамские коты.*⁹

Spojení *в мире* je spisovné a je už vžito jako norma, je proto povinné v těchto spojeních: *лучший в мире, единственный в мире, впервые в мире* a tak dále.

Dalo by se říci, že spojení *на свете* a *в мире* mohou mít synonymní užití, ale první z nich je častěji užíváno v hovorové řeči, ale je také knižnější: *бывают разные чудеса на свете (в мире)*.

Nicméně *на свете* se může používat i v ustálených spojeních: *Мамы уже нет на свете* (to znamená, že umřela). *Мамы ещё не было на свете* (to znamená, že se ještě nenarodila).

Podstatné jméno *свет* ve spojení s přídatným jménem *целый* se častěji používá s předložkou *в* a šestým pádem, *в целом свете*.

Podstatná jména, která pojmenovávají zeměpisné pojmy, jako například *остров, полуостров, материк* se většinou pojí s předložkou *на* a šestým pádem: *на материке, на острове Сахалин*. Ale pokud jsou tato podstatná jména, tedy *остров, полуостров* atd. ze slovního spojení vypuštěna, potom se pouze s jejich geografickými názvy používá předložka *в* se šestým pádem.

<i>В</i>	<i>На</i>
<i>В мире</i>	<i>На свете</i>
<i>В Сицилии</i>	<i>На острове Сицилия</i>
<i>В Крыму</i>	<i>На Крымском полуострове</i>
<i>Жить в горах</i>	<i>Жить на равнине</i>

U jmen světadílů, států nebo území je v českém jazyce použití předložek ustálené, dané tradicí. Převažuje zde předložka *в* a šestý pád, například *в Bulharsku*, *в Evropě*, *в Americe*, *в Portugalsku*, ale spojení s předložkou *на* a šestým pádem se také vyskytuje, například *на Ukrajině*, *на Moravě*, *на Slovensku*. Se jmény ostrovů a poloostrovů, tedy jména míst, která jsou vyvýšená nad vodou, se pojí předložka *на*, předložka *в* je zde spíše výjimkou, například *на Maltě*, ale také *в Grónsku*. U názvů zeměpisně vzdálenějších míst je ještě možné zvolit předložku *на* a podstatné jméno *остров* nebo *полуостров* v šestém pádě spolu s názvem *ostrova* nebo *полуострова* v pádě prvním: *на ostrově Tenerife*, *на ostrově Tchaj-wan*.

U jmen pohoří je předložka také ustálená, daná tradicí: *в Krušných horách*, *в Krkonoších*, *в Alpách*, ale *на Kavkazu*, *на Урале*.

Dále u jmen ulic a městských částí je velká rozmanitost v užívání předložek ve spojení s konkrétním zeměpisným jménem, což je výsledek celé řady činitelů. Velkou roli hraje např. tradice, také významnost ulice (jde-li o třídu, bulvár, hlavní ulici, důležitou dopravní tepnu apod.), umístění ulice v terénu, původ jména nebo určité teritoriální rozdíly. Častěji je zde používána předložka *на*. Například *на Vinohradské*, *на Plzeňské*, *на Korunovačnické*, *на Hlavní*, *на Cukrářské*, ale také *в Kouřimské*, *в Ústecké*. Lze pozorovat, že výrazně přibývá používání předložky *на* hlavně v žurnalistické češtině, což je v současné době výsledkem silné potřeby co nejrychleji a pokud možno co nejstručněji informovat, například *на Legerově je hustota provozu на stupni čtyři*, ale tradičně se užívá spíše: *тата фирма сідлі в Legerově (улиці)*. Tradičnímu *в Legerově ulici* se dává přednost v oficiálním, nejčastěji písemném textu. Obecné pravidlo však formulovat nelze, záleží stále na konkrétním názvu a také na úzu.

Také jména stanic veřejné hromadné dopravy se pojí hlavně s předložkou *na*, například: *na Želivského, na Vyšehradě*. U jmen některých stanic působí ale pouhé spojení předložky s názvem stanice slangově. V takovém případě se nepoužívá pouze tento název, ale celé slovní spojení i s podstatným jménem stanice a předložkou *na* se šestým pádem, například *jsme na stanici Anděl*. Je také významový rozdíl ve spojení, jako např.: *Sejdeme se na metru* (ve smyslu na nejbližší nebo některé už domluvené stanici metra) a *Sejdeme se v metru* (ve smyslu uvnitř, na nástupišti, dole).

Z tohoto výčtu vyplývá, že jako v předchozích skupinách, i v této se české předložky *v* a *na* pojí se šestým pádem a mají význam i použití totožné jako jejich protějšky v ruském jazyce. To znamená, že v obou jazycích se samostatný zeměpisný název používá s předložkou *v*, *v Крыму – в Крыму*, a pokud se k tomuto zeměpisnému názvu přidá obecné podstatné jméno, pak se toto slovní spojení pojí s předložkou *na*, například *na poloostrově Крым – на Крымском полуострове*.

❖ Synonymní použití předložek *в* a *на*

Jde o případy, kdy se použití a význam předložek *в* a *на*, pojících se se jménem v šestém pádě, shodují. To znamená, že obě tyto předložky se používají se stejným jménem a mají stejný význam.

- Předložky *в* a *на* se šestým pádem, které mají synonymní význam

Spojení typu *в кухне – на кухне* mají stejný význam, to znamená, že jsou synonymní a může se v tomto spojení použít buď předložka *на* nebo předložka *в*, aniž by se změnil smysl.

S dalšími možnostmi synonymních spojení se lze setkat u konstrukcí typu *в огороде – на огороде, в конюшне – на конюшне, во флоте – на флоте, в студии – на студии* a tak dále. Zde už ale tato spojení nejsou zcela nebo plně synonymní, jsou patrné malé významové odstíny. Slovní spojení *на конюшне* se například častěji používá v hovorové řeči. *На флоте, на студии* jsou naopak termíny profesionální mluvy.

V českém jazyce u těchto spojení nelze vždy ve všech případech hovořit o úplné synonymii. Například spojení *в kuchyni* se běžně používá pro označení místa, kde

probíhá nějaký děj nebo kde se někdo nebo něco nachází a je to v tomto případě jediná možná alternativa, protože spojení *na kuchyni* se, na rozdíl od ruského jazyka, vůbec nepoužívá.

Když zasedly dračky v kuchyni okolo dlouhé tabule a na tabuli se octla vysoká hromada peří jako závěj sněhu, tu odháněla babička Adelku a chlapce ustavičně od tabule dále. (Němcová: 1955, 60)

Spojení *v zahradě* i *na zahradě* jsou naopak v češtině možná, nejsou však zcela synonymní jako jejich ruské protějšky. V češtině pocitujeme, že jsou mezi nimi významové rozdíly, nelze je použít ve stejném kontextu. S předložkou *v* se proto podstatné jméno *zahrada* používá v tom významu, když se osoba nebo nějaká věc nachází nebo je někde, na určitém místě. A použití předložky *na* se pocituje mezi Čechy spíše ve významu pracovat někde nebo obecně, že někdo dělá něco na něčem nebo na nějakém místě. Významové rozdíly jsou patrné v následujících příkladech:

V zahradách kvetou stromy. (Hartmannová: 2002, 46)

Že se dá v únoru na zahrádce něco dělat? (Čapek: 1969, 10)

Dalším případem jsou spojení *ve stáji* – *na stáji* a *ve studiu* – *na studiu*. Zde, na rozdíl od ruského jazyka, je spisovná, a tudíž jediná správná, pouze varianta *ve stáji*. Ale i přesto druhá možnost, tedy spojení *na stáji*, v českém jazyce existuje, ale pouze ve vrstvě obecné češtiny, čili jako nespisovný výraz:

Ve stáji, která byla na spadnutí, stáli dva nevyhřebcovaní ryzáci. (Doyle: 1973, 60)

Jinak se na stáji nic neděje.

Poslední je synonymní použití předložek *v* a *na* s ruským výrazem *флот*. V českém jazyce se se slovem *námořnictvo* nepoužívá ani jedna z těchto místních předložek, čili ani předložka *na* ani *v* se šestým pádem. Toto slovo, stejně jako například slovo *soud*, tvoří výjimku, a proto se při vyjádření příslovečného určení místa a poukázání na vlastní místo užívá předložka *u* ve spojení s druhým pádem, tedy například *sloužit u námořnictva*.

❖ Předložky *в* a *на* se šestým pádem, které mají různé významové odstíny
Slovní spojení *тури во дворе – на дворе, в поле – на поле, в селе – на селе, в море – на море, в небе – на небе, в квартире – на квартире, в каком-либо месте – на каком-либо месте* mají různé odstíny ve významu a jsou pouze řídkce synonymní.

<i>во дворе</i>	<i>на дворе</i>
<i>в поле</i>	<i>на поле</i>
<i>в селе</i>	<i>на селе</i>
<i>в море</i>	<i>на море</i>
<i>в небе</i>	<i>на небе</i>
<i>в квартире</i>	<i>на квартире</i>
<i>в каком-либо месте</i>	<i>на каком-либо месте</i>

- Тип *во дворе - на дворе*

Spojení *во дворе* se používá ve významu ohraničeného prostoru (*во дворе дома, во дворе школы*), spojení *на дворе* má v tomto významu hovorově lidový charakter.

Například:

*Дети подорвались на боевой гранате **во дворе** школы.*¹⁰

Spojení *на дворе* se častěji používá ve významu venku nebo být, nacházet se venku, tedy synonymní spojení k výrazu *на улице*.

***На дворе* весна — на носу веснушки.**¹¹

V českém jazyce je také, jako v ruském jazyce, možné použít v šestém pádě jak předložku *в*, tak předložku *на*. Na rozdíl od ruštiny, kdy mají tato dvě spojení různé významové odstíny, jsou tyto české konstrukce synonymní, jak je patrné z příkladů z Babičky Boženy Němcové. Lze tedy ve významu umístění (být kde) použít buď jednu nebo druhou variantu. Konstrukce *být ve dvoře* se dnes považuje už jako archaičtější,

v dnešní době je mnohem častější používání předložky *na*, *být na dvoře*. A v českém jazyce se také, na rozdíl od ruštiny, spojení *na dvoře* nepoužívá ve významu venku, být venku.

I myslila, že snad šla do světnice ke své obyčejné práci, ale ona nebyla ani ve světnici a ve dvoře jí také nebylo. (Němcová: 1955, 36)

Na jeřábu, který stál blíže stavení a na němž viselo několik zmrzlých stručků, seděla vrána a drůbež na dvoře stála tiše a dívala se s podivením na tu novotu. (Němcová: 1955, 66)

- Тип *в поле* - *на поле*

Spojení *в поле* se používá ve významu být v nějakém zemědělském areálu, ale ne ve vesnici: *Школьники Ташкентской области не учатся, а работают в поле.*¹²

Naopak spojení *на поле* může být použito buď ve významu na nějakém konkrétním pozemku, například na zemědělském (*на картофельном поле*), na fotbalovém poli nebo na poli boje: *Весной работы на картофельном поле начинают с предпосевной подготовки почвы.*¹³

*На футбольном поле отметил свой 70-летний юбилей известный российский спортсмен, игрок московского "Динамо" и сборной СССР Виктор Царев.*¹⁴

Z hlediska českého jazyka jsou také možná obě spojení, tedy *в poli* i *на poli*. Tyto konstrukce nejsou, stejně jako v ruském jazyce, plně synonymní, mají různé významové odstíny, které si v podstatě navzájem odpovídají, avšak užití je přesně opačné. Konstrukce *на poli* se užívá hlavně ve významu pracovat někde, na nějakém zemědělském pozemku. Naopak konstrukci *в poli* lze vnímat spíše se smyslu nějakého bitevního nebo sportovního prostoru, areálu.

Příklady užití:

Chcete-li příst, mám na hůře trochu lenu; budu ho mít hodně, jestli se nám na poli zvede. (Němcová: 1955, 11)

Zatím když přitáhl král blíže nepřítele, rozložili v poli stany a chystali se k boji – k jisté smrti; neboť viděli před sebou daleko široko rozprostřené zástupy nepřátel, jichž desetkráté tolik býti mohlo. (Němcová: 1956, 105)

- Тип в селе - на селе

Spojení *в селе* užíváme, pokud máme na mysli nějakou konkrétní obec, například:

*В селе Кэнттик состоялось торжественное открытие новой каменной школы.*¹⁵

A spojení *на селе* se používá častěji ve významu v nějaké zemědělské oblasti: *В Краснодарском крае к концу 2010 года планируется улучшить жилищные условия более чем 300 молодых семей и молодых специалистов на селе.*¹⁶

V tomto případě je v českém jazyce také možné spojení slova *obec* s oběma předloškami, různí se však stylové rozvrstvení těchto spojení. Konstrukce *в obci* je kodifikována jako jediná spisovná varianta, která se používá ve významu *být, nacházet se* někde. Naopak spojení *на obci* není považováno za spisovné, užívá se spíše mezi skupinou lidí, která pravidel jazyka nevyužívá správně a uvědoměle.

No jo, vy se pamatujete, pane, на ту slečinku, co тady в obci была przede dvěма lety на poště. (Čapek: 1993, 71)

- Тип в квартире - на квартире

Slovní spojení *в квартире* bývá užíváno ve významu *být nebo nacházet se* uvnitř v nějaké místnosti: *Таким образом, жить в такой квартире не представляется возможным и сначала следует сделать ремонт.*¹⁷

Spojení *на квартире* používáme ve významu *žít u někoho dočasně*, to znamená například pronajímat si u někoho pokoj: *Собираюсь в Москву, буду жить на съёмной квартире, соответственно.*¹⁸

Pokud se spojení *на квартире* používá ve významu *být doma spolu s poukázáním na vlastnictví bytu* (tedy u někoho), pak je toto spojení synonymní se spojením *в квартире*: *Быть на квартире у Павлова* (doma u Pavlova, v bytě Pavlova).

České konstrukce *v bytě* a *na bytě* mají význam a použití shodný s použitím a významem v ruském jazyce. To znamená, že s předložkou *v* má slovo *byt* význam být, nacházet se nebo bydlet v nějakém určitém prostoru, který může, ale nemusí být v našem vlastnictví a s předložkou *na* má slovo *byt* význam být, nacházet se nebo bydlet v prostoru, nebo spíše v místnosti, která není v našem vlastnictví, ale ve vlastnictví nějaké druhé osoby.

Například:

Já znám všechny jeho vobleky a všechny visej v bytě, – ani jedny katě nechyběj. (Čapek: 1993, 62)

Teda bud' to děvče sloužilo u osamělé osoby, nebo její paní měla na bytě osamělou osobu, která si v té konvičce nechávala nosit snídani. (Čapek: 1993, 52)

- Тип в небе - на небе

Konstrukce *на небе* – *в небе* jsou synonymní, pokud jde řeč o hvězdách, oblacích, záři(svitu), jasu nebo duze. Například: *На первый взгляд на небе сияет столь много звезд, что их невозможно сосчитать.*¹⁹

*А вот наиболее яркие и выразительные звёзды и созвездия, которые вы сможете найти в небе в новогоднюю ночь.*²⁰

Pokud chceme vyjádřit, že se na nebi objevily nějaké stroje, například letadla, vrtulníky, ale také zvířata, například ptáci nebo nějaký jiný úkaz, potom použijeme konstrukci *в небе*.

Například: *Тот не посмел бросить трубку телефона даже когда высоко в небе слышался гул самолета.*²¹

České slovní spojení *v nebi* a *na nebi* má v tomto smyslu opět podobné použití jako v ruském jazyce. Spojení *na nebi* se v českém jazyce používá opět v místním významu, tedy že někdo nebo něco je, nachází se nebo se objevilo někde, na nějakém místě. Jde tedy o konkrétní význam a konkrétní předmět. Například: *Načež se básník a strážník dostali do řeči o nočních lokálech, o životě vůbec, o zvláštních úkazech na nebi a mnohých jiných předmětech; jen politika byla oběma cizí.* (Čapek: 1993, 30)

Spojení v nebi se užívá v přeneseném smyslu, ve významu v sídle Boha nebo bohů. Pokud tedy použijeme slovní spojení v nebi, znamená to být nebo nacházet se mimo tento svět, mimo prostor, tam, kde přebývá Bůh, andělé, mrtví a tak dále. Například: *Jezulátko sedí v nebi na světlém trůnu a posílá dárky hodným dětem po andělich, kteří je přinášejí na zlatých oblacích.* (Němcová: 1955, 70)

Nebo: *No, už nebude k nám chodit Viktorka, už nebude více u splavu zpívat; už je v nebi!* (Němcová: 1955, 98)

- Тип в каком-либо месте - на каком-либо месте

Skupina *на каком-либо месте* se ve svém obecném významu používá pro udání místa, části zemského povrchu, kde se něco vyskytuje (nachází) nebo se něco odehrává, například: *быть, находиться, лежать (стоять, вертеться) на месте, сидеть на своём (чужом) месте, строить на высоком месте.*

<i>В</i>	<i>На</i>
<i>Жить в этом месте</i>	<i>Всё лежит на месте</i>
<i>Отдыхать в тихом месте</i>	<i>Познакомиться с работой на месте</i>
<i>Хранить лекарства в прохладном месте</i>	<i>Сидеть на чьём-либо месте</i>
<i>Вести себя в общественном месте</i>	<i>На месте Ивана я бы сказал иначе</i>
<i>Работать с кем-либо в одном месте (в одном учреждении, в одном здании)</i>	<i>Работать на том же месте</i>
<i>Работать в другом месте (не здесь)</i>	<i>Топтаться на месте</i>
<i>Быть в нескольких местах</i>	<i>Застать на месте преступления (происшествия)</i>
<i>Зайти в одно-два места</i>	<i>На месте того дома лежит сад</i>

Dále je to místo, kde se něco vyrábí nebo se něco děje, například: *производить что-то на месте (там, где есть источники сырья), знакомиться с работой на месте.*

Skupina *в каком-либо месте* se přednostně používá při označení území, kraje, teritoria nebo velkého prostoru, například *строить что-либо в живописном месте, держать что-либо в теплом месте, расти в наших местах, во многих местах.*

V některých případech jsou tyto skupiny synonymní: *на обычном месте – в обычном месте.* V jiných případech mají význam rozdílný: *На "нашем месте" уже сидела компания рыбаков, они единственные в этом районе и ловили.*²² (to znamená na ohraničeném úseku, židlích atd.).

*Трагические события Гражданской войны в наших местах стали причиной смерти его жены Стефаниды в марте 1919 года.*²³ (to znamená v našem kraji, naší oblasti).

Konstrukce *на místě* a *в místě* mají opět v českém jazyce podobný význam a užívání jako v ruském jazyce. Spojení *на místě* se používá ve smyslu prostoru, kde něco je, leží, koná se, ve smyslu prostoru, kde někdo nebo něco stojí, sedí nebo leží. Je možné toto spojení užít také ve významu pracovat na nějaké pozici, například *на místě ředitele.* Například: *Ta nota tak žalostně zaznívala v noci, že jsem sotva úzkostí na místě vydržel.* (Němcová: 1955, 38)

Предполагаю, že vyšetřování na místě činu ochablo, zatímco jste sledovali tuhle stopu? (Doyle: 1973, 51)

Skupina *в místě* se vyjadřuje ve významu být někde, také ve smyslu působiště, místa působení nebo pobytu nebo nějakém jiném prostoru. Například: *На конци ходбы, в místě, kde, jak se zdálo, byla jen souvislá, nepřerušovaná zeď, otevřely se náhle dveře a jako králík z nory z nich vyběhl jakýsi seschlý mužík.* (Doyle: 1973, 24)

Сoudím, že žijete в místě velmi pokojném. (Doyle: 1973, 28)

Подивейте, jak se в místě vrypu mosaz leskne. (Doyle: 1973, 112)

- Тип *в автобусе – на автобусе*

Spojení tohoto typu spadá také pod skupinu, kde předložky *в* a *на* se stejnými podstatnými jmény mají různý význam. Pokud jsou místem nějakého děje dopravní prostředky, pak se obvykle používá spojení předložky *в* a šestého pádu.

<i>Разговаривать</i>	<i>где?</i>	<i>в трамвае</i>
<i>Спорить</i>		<i>в автобусе</i>
<i>Читать</i>		<i>в троллейбусе</i>
<i>Стоять</i>		<i>в поезде</i>
<i>Сидеть</i>		<i>в метро</i>

U názvů dopravních prostředků se zpravidla používá předložka *на* ve spojení se šestým pádem.

<i>ехать</i>	<i>на трамвае</i>
	<i>на автобусе</i>
	<i>на троллейбусе</i>
	<i>на поезде</i>
	<i>на такси</i>

Někdy se u názvů některých dopravních prostředků používá forma sedmého pádu: *приехать первым поездом (автобусом, троллейбусом), прилететь самолётом*. Ale nejčastěji se používají konstrukce *на автобусе, на поезде, на самолёте* atd. U názvů jiných dopravních prostředků není forma sedmého pádu obecně možná.

<i>ехать</i>	<i>на телеге</i>
	<i>на тракторе</i>
	<i>на санях</i>
	<i>на лошадях</i>
	<i>на собаках</i>
	<i>на оленях</i>

<i>плыть</i>	<i>на корабле</i>	<i>кататься</i>	<i>на санках</i>
	<i>на судне</i>		<i>на коньках</i>
	<i>на лодке</i>		<i>на лыжах</i>
	<i>на плоту</i>		<i>на велосипеде</i>
	<i>на яхте</i>		<i>на мотоцикле</i>

Pokud jde o názvy dopravních prostředků, používají se v českém jazyce v místním určení předložky *v* a *na* podobným způsobem, jako v ruském jazyce. Existují však také rozdíly v užívání a ve významu. Jestliže jsou tedy dopravní prostředky místem nějakého děje, pak se, stejně jako v ruském jazyce, užívá předložka *v* se šestým pádem. Například: *Číst si v autě*.

Pokud však mluvíme o dopravních prostředcích jako o původcích děje, čili že se jimi nějaká osoba nebo věc přepravuje odněkud někam, používáme ve většině případů sloveso *jet* nebo *jezdit* (stejně jako v ruském jazyce) ve spojení se sedmým pádem podstatného jména, které pojmenovává určitý dopravní prostředek. To znamená, že na rozdíl od ruského jazyka se u názvů dopravních prostředků nepoužívá předložka *na* se šestým pádem, ale bezpředložková vazba. Čili v českém jazyce máme spojení *jet tramvají, autobusem, trolejbusem, vlakem* nebo *taxíkem*.

Například: *Pryč příštího roku se bude moci jet automobilem až k samým jeskyním...* (Čapek: 1991, 77)

Avšak i předložka *na* se šestým pádem je v českém jazyce možná, a používá se v případech, pokud se jedná o lodní dopravu, zvířecí dopravní prostředky nebo druhy sportovních potřeb. Proto užíváme *plout na lodi, na loďce, na korábu, na jachtě* nebo *na voru* a *jet* nebo *jezdit na kole, na saních, na lyžích, na bruslích*, ale i *na motocyklu* a *jet* nebo *jezdit na koni* nebo *na velbloudu*.

Například:

Cestou na lodi jsme o ni hráli karty. (Doyle: 1973, 48)

Viděl jsem jeptišky na kole a sedláky, kteří na kole vedli krávu; lidé svačí na kole a vozí na kole své děti a své psy a milenci šlapou na bicyklech, držíce se za ruce, luzné budoucnosti vstříc; říkám vám, je to národ na kole. (Čapek: 1980, 8)

Myslím, že málokterá republika světa vidí prezidenta a ministra vojenství cválat na koních před frontou vojska. (Čapek: 1988, 198)

3.1.2 *Предложка напротив*

Předložka *напротив* se v případě příslovečného určení, kdy se určuje vlastní místo, pojí s druhým pádem jmen a vyjadřuje umístění předmětu nebo osoby na protilehlé straně od nějaké druhé osoby nebo předmětu.

Může také znamenat postavení osoby nebo předmětu přímo před nějakou druhou osobou nebo druhým předmětem.

Například:

*За круглым столом хозяин и хозяйка сидят друг **напротив** друга.*²⁴

***Напротив** находится дом Афанасьева, построенный в 1871-1872 годах.*²⁵

V českém jazyce se, na rozdíl od ruského jazyka, předložka *naproti* pojí se jmény ve třetím pádě a označuje polohu někoho nebo něčeho, přímo, rovně před někým nebo něčím. Vyjadřuje také směr, kdy se k někomu nebo něčemu někdo nebo něco zpředu přímo pohybuje.

Například:

*Posadila se zrovna **naproti** sestřím.* (Němcová: 1956, 131)

To znamená, že pokud srovnáme význam a použití předložek *напротив* a *naproti* v ruském a českém jazyce, můžeme říci, že mají v obou jazycích význam téměř totožný, čili že jde o umístění přímo před někým nebo něčím, na protilehlé straně. V českém jazyce tato předložka navíc vyjadřuje také směr pohybu, kdy se k nějaké osobě nebo předmětu někdo nebo něco zpředu pohybuje.

Například:

*„Vůz jel plnou rychlostí **naproti** němu.“* (Havránek: 1989, 242)

Tento význam se však již v dnešní době pocítuje jako zastaralý a v současnosti v tomto případě předložku *naproti* nahradila předložka *proti*, tedy: *Vůz jel plnou rychlostí **proti** němu.*

Dále se tyto předložky v ruském a českém jazyce liší použitím pádu jmen, se kterými jsou spojeny. V ruském jazyce má předložka *напротив* vazbu se jménem ve druhém pádě a v českém jazyce naopak se jménem ve třetím pádě.

3.1.3 Předložka *вокруг*

Předložka *вокруг* se v tomto případě pojí se jmény ve druhém pádě a toto spojení vyjadřuje nejen umístění, ale také nějaký pohyb osoby (nebo předmětu) směrem ke druhé osobě nebo předmětu ne jen z určité jedné strany, ale ze všech stran bez ohledu na prostorovou blízkost. Vyjadřuje tedy význam *ze všech stran, kolem dokola*. (Габучан, 1988: 58)

Například:

*Можно было часами ходить **вокруг дома** и рассматривать бесконечные детали архитектуры – фонарики, узорчики, барельефы...*²⁶

*Гости сидят **вокруг стола** и сами готовят себе еду.*²⁷

*В первой половине XIX столетия Павел Михайлов во время путешествия **вокруг света** с Фаддеем Беллинсгаузеном создал большое количество рисунков и акварелей.*²⁸

Předložce *вокруг* v českém jazyce odpovídá předložka *kolem*, která se pojí se jmény ve druhém pádě a která vyjadřuje polohu nebo umístění po celém obvodu (tedy zpravidla do kruhu), okolo, ze všech stran (na všechny strany) nějakého předmětu.

Například:

*...Řekům a Římanům chybí naše zima, nevědí, co je to sedět v teple, děti **kolem matky a babičky**.* (Čapek, 1990: 26)

*„Měla na sobě šaty modré, **kolem boku** spjaté atlasovým pasem.“* (Havránek: 1937-38, 195)

Tato předložka také vyjadřuje, že se něco pohybuje nebo nějaký děj probíhá po délce, po obvodu něčeho (opět zpravidla do kruhu). Vyjadřuje tedy pohyb podél, mimo nebo vedle něčeho.

Například:

*Vykládal jsem dětem ve škole podle toho, jak jsem se tomu naučil na reálce, že Slunce stojí a že se Země točí **kolem Slunce**.* (Čapek: 1990, 17)

*...tam jsem mohl občas hovořit s těmi, kteří se soustřeďovali **kolem** katolického dvorního **chrámu**.* (Čapek, 1990: 32)

Pokud tedy srovnáme obě dvě předložky, zjistíme, že obě se pojí se stejným pádem a mají také stejný význam, tedy popisují umístění osoby nebo předmětu okolo, ze všech stran jiného předmětu. Používají se tedy jak při vyjádření vlastního místa odpovídajícího na otázku kde, tak pro vyjádření cesty pohybu a odpovídají na otázku kudy.

3.1.4 Předložky *около*, *возле* a *при*

Předložky *около* a *возле* se v tomto místním určení pojí se druhým pádem a užívají se při vyjádření toho, že někdo (nějaká osoba) nebo něco (nějaký předmět) je umístěno nedaleko od někoho nebo něčeho. Vyjadřují tedy prostorovou blízkost jednoho předmětu (nebo osoby) k druhému. Z toho vyplývá, že konstrukce s předložkami *около* a *возле* mají stejný význam, jsou synonymní. Mohou tedy nahrazovat jedna druhou nebo se měnit, aniž by došlo ke změně významu.

Například:

*Чтобы озеленить, украсить территорию **около дома** высаживаем разные виды однолетних – многолетних цветов.*²⁹

*В частности, **возле Дома** планируют построить механизированный паркинг общей площадью 98 квадратных метров и рассчитанного на 56 машиномест.*³⁰

Prostorovou blízkost při umístění osoby nebo předmětu můžeme podtrhnout tím, že ke konstrukcím s předložkami *около* a *возле* přidáme zájmeno *самый*.

Například:

***Возле самого дома** сегодня было довольно много людей.*³¹ (*Около самого дома...*)

Konstrukce s těmito předložkami, které jsou synonymní, lze zaměnit také předložkou *у* a druhým pádem aniž by se změnil význam. To znamená, že můžeme říci, jak *стоять около самого дома*, tak *бозле самого дома* nebo *у самого дома* a význam věty zůstane stejný.

Se všemi těmito konstrukcemi, tedy s předložkami *около* a *возле*, ale také s předložkou *у* a druhým pádem, je synonymní také konstrukce s předložkou *при* a jmény v šestém

pádě. Tato předložka se používá při poukázání na to, kolem čeho (nebo u čeho) se nachází, nebo s čím souvisí nějaký předmět nebo věc. Dále také podstatná jména, která mohou vyjadřovat prostorovou blízkost, jako například *вход*, *въезд*, *дорога*, *слияние* (řek), *впадение* (řeky), se užívají také ve spojení s předložkou *при* a šestým pádem a tyto konstrukce mají stejný význam jako předložky *около*, *возле*, ale i předložka *у* s druhým pádem.

Například:

*При входе в Театр советуют мысленно поздороваться с Хозяином.*³² (*около, возле, у входа*)

Předložkám *около* a *возле* v českém jazyce odpovídá pouze jediná předložka, a to předložka *vedle*, která se v místním určení pojí také, jako její ruské protějšky, s druhým pádem a vyjadřuje polohu nebo umístění v těsné blízkosti někoho nebo něčeho nebo také malou vzdálenost od někoho nebo něčeho.

Například:

Hned vedle tohohle náhrobku je druhý, pod kterým odpočívá Henricus Berkovec de Wotice Welenova, bratr pana Petra... (Čapek: 1993, 38)

„Zde,“ řekla stará a ukázala na velkou louku vedle rybníka, „vykopáš jámu a rybník do ní stáhneš, v němž pak zlatou a stříbrnou rybu uloviti musíš.“ (Němcová: 1956, 54)

Při stole bylo ale dobrosrdečnému Janku přece krušno, když nevěstu tak smutně vedle sebe seděti viděl. (Němcová: 1956, 27)

Předložka *vedle* může také vyjadřovat pohyb po délce nebo po obvodu někoho nebo něčeho, nějakého předmětu nebo místa. Jsou to například spojení jako *jít vedle domu* nebo *projít vedle nich*.

Tyto konstrukce už se dnes ale považují za zastaralé a bývají v tomto významu nahrazovány předložkami *kolem* s druhým pádem. Tedy *jít kolem domu* a *projít kolem nich*.

Předložka *při*, stejně jako ruská předložka *npu*, se při popisu vlastního místa pojí se šestým pádem a vyjadřuje „*přímou, hmotnou blízkost po straně, vedle, zrovna u něčeho nebo někoho.*“ (Havránek: 1951-53, 287)

Například:

„**Při** bílé, uprášené **stěně** stál truhlářský stůl.

*Mluvčí stáli **při** samé **zdi.***“ (Havránek: 1951-53, 287)

Ve významu přímé blízkosti u něčeho se předložka *při* používala velmi často v minulosti. V současné jazykové praxi se místo předložky *při* užívá spíše předložka *vedle* se jmény ve druhém pádě, anebo také synonymní konstrukce s předložkou *u* a druhým pádem (viz 3.1.5.) a předložka *při* je tím pádem už dnes knižní nebo zastaralá.

Dnes bychom tedy řekli: **Vedle (u) bílé, zaprášené stěny** stál truhlářský stůl.

*Mluvčí stáli **vedle (u) samé zdi.***

Na rozdíl od ruského jazyka se tedy v tomto místním významu používá pouze jedna předložka, a to předložka *vedle* pojící se s druhým pádem, které odpovídají konstrukce *около* a *возле*, anebo konstrukce s předložkou *u* a jmény ve druhém pádě, která je synonymní ke konstrukcím s předložkou *vedle*. Tyto předložky mají, jak bylo ukázáno na příkladech, shodný význam i v českém i v ruském jazyce. Předložka *při* se, na rozdíl od ruské předložky *npu*, už nepoužívá, a tedy postupně zastarává.

3.1.5 Předložka *y*

Konstrukce s předložkou *y* se v místním určení používá ve druhém pádě a vyjadřuje pouze prostorovou blízkost. Například: *Нельзя сидеть **y телевизора**, есть гамбургеры, и ждать...*³³ (Zde je možné také použít *около телевизора*)

Pokud se s předložkou *y* pojí životná podstatná jména ve druhém pádě, potom tato konstrukce nevyjadřuje prostorovou blízkost, ale místo pobytu.

Například:

*В кабинете на приеме **y врача** с таким ребенком бывает трудно справиться.*³⁴

V těchto případech se tedy předložka *y* užívá ve smyslu být někde u někoho (například doma nebo v ordinaci).

V českém jazyce se předložka *u* pojí také se druhým pádem a vyjadřuje *místní blízkost, umístění přímo při něčem*. (Havránek: 1951-53, 355)

Například:

Stáli jsme u vozu a nadávali tak dobrou hodinku – on kníže pán býval dřív u dragounů. (Čapek: 1993, 13)

Nejspíš to roste u plotu z neloupaných tyček, protože tuhle je v paždí listu ždibet odprýsknuté smrkové kůry. (Čapek: 1993, 14)

Předložka *u* v českém jazyce vyjadřuje *také určení domácnosti, domu apod. podle majitele, obyvatele, znaku* apod. (Havránek: 1944-48, 355) Ale má význam také být, nacházet se někde, u někoho doma, v jeho obydlí nebo v místě, které vlastní.

Například:

Před lety jsem byl u starého Veitsche;.. (Čapek: 1993, 13)

Ale co vám budu povídat, přijďte se na to podívat, on bude dnes večer u nás. (Čapek: 1993, 18)

Při srovnání obou forem předložek *u* v českém a ruském jazyce je patrné, že tyto předložky jsou totožné, tedy pojí se obě se stejným pádem a používají se ve stejném významu umístění blízko někoho nebo něčeho. Dalším významem je v obou jazycích vyjádření pobytu nebo pobývání někde, u někoho.

3.1.6 Předložky *за* (*сзади*) a *перед* (*вперед*)

Pro vyjádření toho, že na druhé straně, vně hranic nějakého předmětu anebo osoby se nachází, je umístěn jiný předmět nebo osoba nebo že tam probíhá nějaký děj, se užívají synonymní konstrukce předložek *за* ve spojení se sedmým pádem a *сзади* se jménem ve druhém pádě. Například: *Я слышал, будто за мной стоят Юрий Лужков и Иосиф Кобзон.*³⁵ (*стоять сзади меня*)

Podstatná jména, která označují nějakou překážku nebo hranici, se používají pouze s předložkou *за* se sedmým pádem.

Například:

*А за деревяней, около залива Авадлахти, есть родник с удивительно чистой, вкусной и всегда очень холодной водой.*³⁶

Předložka *за* se sedmým pádem se také užívá při poukázání na předmět, u kterého nebo před kterým se někdo nachází kvůli nějaké činnosti, ale také při poukázání na činnost, která se při tom vykonává. Zde je možné užít řadu podstatných jmen, jako například *стол, парта, прилавок, буфетная стойка, станок, пищущая машинка, пульт* atd. se sedmým pádem, které tuto činnost vyjadřují a také označují umístění osoby v bezprostřední blízkosti od předmětu, Jsou to spojení typu: *сидеть (есть, работать) за столом, сидеть за пишущей машинкой* (ve významu psát něco), *писать (сидеть) за партией, работать за станком, сидеть за пульём* (ve významu řídit auto), *стоять за прилавком, за буфетной стойкой* ve významu (obchodovat, prodávat).

Česká předložka *за* se v českém, stejně jako v ruském jazyce, pojí se sedmým pádem a vyjadřuje *umístění, polohu u zadní strany něčeho nebo za zády někoho*. Vyjadřuje také, že nějaký předmět nebo osoba je dál než něco jiného nebo někdo jiný. (Havránek: 1953-55, 749)

Například:

...čekají na svou kořist za rohem ulice a náhle vykročí se slovy: "Ve jménu zákona. Pojdte se mnou a držte hubu." (Čapek: 1993, 25)

*Vtom slyšel, jak řinklo okno v prvním patře do dvora a něco **za ním** žuchlo na zem.*
(Čapek: 1993, 27)

V češtině také předložka *za* se sedmým pádem vyjadřuje *směr nebo cílení k někomu nebo něčemu, zvláště vzdalujícímu se nebo vzdálenému*. (Havránek: 1953-55, 750)
Například: *Volal **za stařenou***. (Havránek: 1953-55, 750)

Předložka *vzadu*, která odpovídá ruskému protějšku *сзади*, se také používá se jmény ve druhém pádě a lidově se tak vyjadřovalo umístění za něčím.
Například:

***Vzadu** procesí toho belhá se kulhavý chromán.*
***Vzadu** chalupy jest chlév.* (Havránek: 1953-55, 640)

V tomto významu se už předložka *vzadu* v dnešní jazykové praxi nepoužívá, byla už plně nahrazena předložkou *za* se jmény v sedmém pádě. Slovo *vzadu* dnes existuje už jen jako jiný slovní druh, a to příslovce, které vyjadřuje ten samý význam jako předložka, čili umístění za něčím nebo někým. Ve větách je nejčastěji užíváno společně s předložkou *za*.

Například: ***Vzadu za lidem** kráčel bídný, skoro otrhaný muž.* (Havránek: 1953-55, 640)

Předložka *перед* se v ruském jazyce pojí také se sedmým pádem a vyjadřuje umístění jednoho předmětu nebo osoby před druhým předmětem, užívá se tedy při vyjádření toho, že nějaká osoba nebo nějaký předmět se nachází naproti nebo v nějaké vzdálenosti od nějakého jiného předmětu nebo osoby. Pro toto vyjádření je možné použít také předložku *вперед*, která se pojí s druhým pádem a poukazuje na blízkost dvou objektů a také samozřejmě vyjadřuje umístění před někým nebo něčím. Tedy:

***Перед зданием** парламента Армении пройдет акция протеста.*³⁷

***Перед школой** в деревне Вески Лихославльского района появится яблоневый сад.*³⁸

S předložkou *вперед* se obvykle pojí životná podstatná jména a zájmena, ale také názvy pohybujících se předmětů. Například:

*В итоге мы ехали в своём скоростном режиме, и пыль от ехавших **вперед** нас "Мицубиси" как раз успевала оседать, её относил ветером в сторону.*³⁹

Česká předložka *перед* se v rámci vlastního místa pojí se sedmým pádem a vyjadřuje také, jako v ruském jazyce, *umístění nebo polohu u přední strany někoho nebo něčeho*. (Havránek: 1944-48, 41)

Například:

*Venku **перед** mříží čekali dva vojáčkové.* (Čapek: 1993, 24)

*Dveře byly dokořán, jedna skříň knihovny otevřena a **перед ní** stál pan ministr v noční košili a tiše broukaje listoval vážně v nějakém svazku.* (Čapek: 1993, 22)

Touto předložkou je také možné vyjádřit prostorovou blízkost obecně nebo přítomnost u někoho nebo u něčeho.

Například: *Pane, já vám to nebudu dál povídat; byla už noc, ten chlap **пřed** mnou klečel, a já, pane, jsem brečel nad tím vším...* (Čapek: 1993, 73)

Protějšek předložky *вперед*, tedy předložka *вперед*, se v češtině stejně jako v ruštině pojí se druhým pádem, a znamená v podstatě totéž, co předložky *перед* a *неперед*. Byl to lidový ekvivalent těchto předložek, užívala se tedy i ve stejném významu, byla však v používání nahrazena, tak jako předložka *взад*, předložkou *перед*, která je dnes jedinou možnou variantou vyjádření umístění něčeho u přední strany něčeho jiného.

Například: *Jezdával s párem polských volů vždy **вперед** ostatních.* (Havránek: 1951-53, 1147)

Dnes se již slovo *вперед* používá pouze jako příslovce, a to ve významu na přední straně, na předním místě, před něčím.

Například: ***Вперед** u okna dvě hlavičky zvoníkových kloučků rozhlížely se po krajině.* (Havránek: 1953-55, 1147)

Při tomto rozboru bylo zjištěno, že jak předložky *за* a *перед* v ruském jazyce, tak předložky *za* a *před* v českém jazyce mají vazbu se stejným pádem, a to sedmým. Z hlediska významu všechny konstrukce v českém i ruském jazyce vyjadřují v podstatě totéž, tedy umístění u zadní strany, za nějakým jiným předmětem nebo osobou nebo také umístění v bezprostřední vzdálenosti od předmětu.

Co se týče předložek *сзади* a *вперед*, v ruském jazyce se běžně používají a jsou významově zaměnitelné s předložkami *за* a *перед*. V českém jazyce už naopak předložky *vzadu* a *vpředu* vyšly z užívání, tyto slovní formy se nyní užívají pouze ve formě příslovce, ne předložky.

3.1.7 Předložky *над* a *под*

Předložky *над* a *под* se v tomto místním určení pojí se sedmým pádem a označují umístění nějakého předmětu nebo osoby výš nebo níž než druhý předmět (nebo osoba). To znamená, že předložka *над* se užívá, pokud chceme vyjádřit, že nějaká osoba nebo předmět je umístěna výš než je někdo nebo něco a předložka *под* vyjadřuje, že osoba nebo předmět je umístěna níž než je někdo jiný nebo něco jiného. Tyto konstrukce s předložkami *над* a *под* a jmény v sedmém pádě jsou navzájem antonymní.

Například: *Портрет Степана Бандеры висит над моим письменным столом под портретом Леха Качиньского именно потому, что он чист перед евреями и перед мировой демократией.*⁴⁰

Konstrukce předložky *под* se jménem v sedmém pádě mohou být použity také s jiným významovým odstínem, a to, pokud chceme poukázat na místo nebo nějaký prostor (ve většině případů nějaká osídlená oblast nebo město), kolem kterého nebo blízko kterého se někdo nebo něco nachází.

Například: *Красотки со всей России собрались под Москвой.*⁴¹

*Наступление Красной Армии под Ленинградом и Новгородом было задумано Ставкой Верховного Главнокомандования еще в сентябре 1943 г.*⁴²

V českém jazyce se předložka *nad* v tomto místním významu (při ukázání na vlastní místo a odpovědi na otázku kde) pojí, stejně jako v ruském jazyce, se sedmým pádem a

vyjadřuje nebo označuje *místo, položené směrem vzhůru od někoho nebo od něčeho, na němž něco je nebo se děje.*

*A lampa ještě hořela, co **nad klepadlem** visela.*

*Konci prstů přejížděla po vlasech **nad skráněmi**.* (Havránek: 1938-40, 29)

Z těchto případů je patrné, že předložka *nad* v českém jazyce má stejný význam jako ruská předložka *над*, označují obě umístění předmětu nebo osoby výše než je něco jiného. Pojí se také obě se stejným pádem, a to se sedmým.

Česká předložka *pod* se pojí také, jako její protějšek v ruském jazyce, se jmény v sedmém pádě a vyjadřuje nebo označuje *polohu, postavení v prostoru vespod něčeho nebo někoho anebo doleji, níže než je něco.*

Pod nízkou střechou přebývala spokojenost a láska.

Dále také vyjadřuje polohu, postavení v prostoru vzdálenější od povrchu.

Okno bylo ukryto pod úbělem záclon. (Havránek: 1944-48, 388)

Je opět vidět, že obě předložky, *pod* v českém a *под* v ruském jazyce jsou používány ve stejném významu, kterým je umístění předmětu nebo osoby níže než něco jiného i pádě, v tomto případě opět v sedmém. Rozdíly v používání téměř nejsou, pouze u ruského spojení *под Москвой* se v českém jazyce nepoužívá předložka *pod*, ale předložka *u*, tedy *u Moskvy*.

3.1.8 Předložky *между* a *среди*

Předložka *между* v rámci vlastního místa odpovídá na otázku kde a pojí se buď se jmény v sedmém nebo druhém pádě a vyjadřuje umístění předmětu nebo osoby ve vztahu ke dvěma nebo několika dalším předmětům, které se nacházejí na různých stranách od tohoto předmětu nebo osoby. Příklady: *Заметим, что с точки зрения физики этот спутник ничем не будет отличаться от жильца, который будет висеть между полом и потолком в своей квартире, расположенной на высоте $h = 35,9 \cdot 10^3$ км над поверхностью Земли!*⁴³

*При отсутствии опорной плоскости, например, когда баннер должен висеть между домами, применяется система подвеса на тросах.*⁴⁴

S předložkou *между* a sedmým pádem se pojí jak významově různorodá podstatná jména (*между полом и потолком*), tak i podstatná jména, která označují stejný předmět (*между домами*).

S předložkou *между* (nebo *меж*) a druhým pádem se pojí podstatná jména, která označují stejné předměty, proto se podstatná jména v konstrukcích s předložkou *между* užívají v množném čísle (*держатъ папиросу меж(ду) пальцев*).

V současném ruském jazyce a řečové praxi se častěji používá a je více rozšířena předložka *между* pojící se se sedmým pádem.

V řadě frazeologizmů je naopak ustálena předložka *между* pojící se s druhým pádem. Například: *...когда Россия, вновь очутившись между двух огней, оказалась среди стран, пострадавших больше всего.*⁴⁵

Předložka *среди* se naopak pojí pouze se jmény ve druhém pádě a používá se při vyjádření umístění předmětu nebo osoby ve vztahu k mnoha, ne jen ke dvěma, dalším stejným předmětům nebo osobám, které vyjadřují umístění v jejich obklopení.

Například: *Ксенофобия среди россиян растет.*⁴⁶

Česká předložka *mezi*, užívající se v místním určení, se může pojit buď se čtvrtým nebo sedmým pádem, v závislosti na tom, zda popisuje směr pohybu nebo vlastní místo, čili zda odpovídá na otázku kam nebo kde.

Pokud jde o popis vlastního místa, používá se předložka *mezi* ve spojení se jmény v sedmém pádě a ukazuje na umístění nebo prostor uprostřed dvou nebo více věcí, ve kterém se buď něco nebo někdo nachází nebo se něco děje.

Například:

...pan Janík musel půl hodiny čekat mezi dvěma detektivy, načež ho odvedli k nějakému velkému pánovi od policie. (Čapek: 1993, 33)

V tu chvíli jsem si vzpomněl, že ten člověk měl na botách mezi svrškem a podrážkou popel. (Čapek: 1993, 12)

Víte, ten popel, co je mezi ocelovými pláty. (Čapek: 1993, 12)

Z tohoto rozboru vyplývá, že předložky *mezi* v českém a *между* v ruském jazyce mají opět shodné použití i význam, vyjadřují tedy umístění v prostoru uprostřed něčeho. V rámci vlastního místa, tedy umístění někde, se tyto předložky shodují i v použití pádu, oba ekvivalenty se v tomto případě pojí se jmény v sedmém pádě. V českém jazyce také používáme pro umístění v nějakém prostoru pouze jednu předložku, tedy *mezi*, v ruském jazyce se naopak užívají předložky dvě, které mají shodný význam, ale předložka *между* popisuje umístění nebo směřování pouze v rámci dvou osob nebo věcí, zatímco předložka *среди* referuje o umístění nebo směřování ve vztahu k mnoha dalším předmětům nebo osobám. Takové rozlišování v českém jazyce není.

3.1.9 Předložky *в*, *за* a *на*

Pro vyjádření místa výskytu předmětu nebo osoby v nějaké vzdálenosti, která odděluje jeden předmět nebo osobu od druhého, se používají konstrukce předložek *в* ve spojení se šestým pádem, *за* se jmény čtvrtém pádě a *на* se šestým a druhým pádem.

V konstrukcích s předložkami *в* se šestým pádem a *за* se čtvrtým pádem se užívají kvantitativní spojení se jmény typu *два километра*, například *Магазин находится в двух километрах от дома.* (*за два километра от дома*)

Tyto konstrukce jsou synonymní.

S předložkou *на* a šestým pádem se při vyjadřování vzdálenosti pojí omezený okruh podstatných jmen typu *расстояние*, *высота*, *глубина*. K těmto konstrukcím se připojují jména, označující kvantitu, která jsou ve druhém pádě.

Například:

*Деревня находится на расстоянии двух километров на юг от д.Среднее Азяково.*⁴⁷

*Первая круговая обзорная площадка находится на высоте 346 метров.*⁴⁸

Ve spojení s podstatnými jmény *высота*, *глубина* se v hovorové řeči někdy používá číslovka ve formě čtvrtého pádu, například *на высоте две стi метров*, *на глубине пятнадцать метров*.

Konstrukce *на расстоянии десяти километров от – в десяти километрах от а на высоте (глубине) пяти метров – на пятиметровой (глубине) высоте* jsou synonymní.

S předložkou *на* a šestým pádem se nepoužívají podstatná jména *расстояние*, *высота*, *глубина* v tom případě, pokud se na mapě určují zeměpisné souřadnice nějakého osídleného nebo jiného místa. Například: *Центр тяжести находится на 80 градусах восточной долготы и на 85 градусах южной широты.*⁴⁹

Pokud se vzdálenost jednoho objektu od druhého určuje časem, potřebným pro zdolání této vzdálenosti, potom se používá konstrukce s předložkou *в* a jmény, vyjadřující kvantitu, která jsou v šestém pádě. Například: *Мы находимся в 5 минутах ходьбы от станции м. Таганская.*⁵⁰

V českém jazyce se v těchto případech používá nejčastěji předložka *в* nebo bezpředložková vazba, případně předložka *на*. Při užití kvantitativních spojení se jmény se užívá nejčastěji bezpředložková vazba, například: *Рѣка је vzdálená dva kilometry od města*. Užíváme ji také při vyjádření konečného bodu pohybu, například: *Ujet sto kilometrů od domu*. V konstrukcích s podstatnými jmény typu *вы́шка*, *глубо́ка*, *вzdáленост* se v češtině užívá předložka *в* a šestým pádem, čili *ve výšce*, *в глубце* nebo *ve vzdálenosti*. Stejně jako v ruském jazyce je možné použít i konstrukci s jiným pádem, ale na rozdíl od ruštiny, kde se používá předložka *на* a čtvrtý pád, se v češtině užívá opět předložka *в* a pád druhý, například: *ve výšce osmi set metrů*. V českém jazyce existují také synonymní konstrukce, ale od ruského jazyka se liší. Používá se totiž opět pouze předložka *в* a šestý (druhý) pád nebo bezpředložková vazba, na rozdíl od ruských konstrukcí s předložkou *на* nebo *в* se šestým pádem. Tedy: *Ve vzdálenosti deset*

(deseti) kilometrů od nebo deset kilometrů od. **Ve výšce (hloubce) pět (pěti) set metrů** nebo **v pětisetmetrové výšce**. Předložka *na* se používá, stejně jako v ruském jazyce, pokud určujeme zeměpisné souřadnice, tedy *Město leží **na desátém stupni severní šířky a patnáctém stupni východní délky***. A určení vzdálenosti pomocí časového údaje se, na rozdíl od ruštiny, kde se užívá vazba s předložkou *в* a šestým pádem, vyjadřuje pomocí bezpředložkové vazby, například: *Je to jen pět minut chůze od supermarketu*.

3.2 **Směr pohybu**

Zde odpovídáme na otázku kam nebo ke komu. Směr pohybu nebo děje se vyjadřuje spojením místních předložek s podstatnými jmény v určitém pádě, které označují cíl pohybu. Patří sem předložky *в, на, к, над, под, за, перед* a *до*.

3.2.1 *Předložky в a на*

Předložky *в* a *на* se v tomto významu pojí se čtvrtým pádem, odpovídají na otázku kam a používají se při vyjádření směru nebo konečného bodu pohybu, kdy je řeč o velkých (objemných) předmětech, místnostech, geografických názvech nebo formách volnočasových akcí atd.

Předložka *в* se užívá, pokud jde o vyjádření děje, který směřuje dovnitř nějakého předmětu. Například: *А штаны я повесил **в шкафу** и не вспоминал о них много-много лет.*⁵¹

Dále se předložka *в* užívá, pokud chceme poukázat na místo, kam směřuje děj nebo pohyb někoho nebo něčeho, například *войти **в дом**, поехать **в горы**, пойти **в театр**, выехать **в командировку***.

Předložka *на* bývá používána v tomto kontextu hlavně pro vyjádření směřování děje na povrch nějakého předmětu.

Například: *Певец вышел **на сцену** в одиночестве, скромно сел **на стул** у края сцены и взял гитару.*⁵²

Dále se předložka *na* užívá při popisu místa, kam směřuje děj nebo nějaký pohyb (nebo kam se někdo či něco pohybuje).

Například: *Я не призываю всех ходить на выставки, кому-то это нравится, кому-то нет, но советую посетить хотя бы один – два раза.*⁵³

České ekvivalenty, předložky *v* a *na* se v tomto případě pojí také se čtvrtým pádem a odpovídáme pomocí nich na otázku kam. Předložka *v* vyjadřuje *směřování dovnitř nějak ohraničeného prostoru nebo nějakého prostoru vůbec nebo něčeho tvarově vymezeného*.

Například: *Přijít v dům. Hledět v zrcadlo. Složit ruce v klín.* (Havránek: 1951-53, 764)

V tomto významu se však dnes již předložka *v* ve spojení se jmény ve čtvrtém pádě nepoužívá, jde tedy už o archaické neboli zastaralé vyjádření. V tomto kontextu se s ní setkáváme pouze v knižní podobě. V současnosti se ve významu směřování dovnitř něčeho užívá hlavně předložka *do* se jmény ve druhém pádě.

Říkáme tedy: *Přijít do domu. Dívat se do zrcadla. Složit ruce do klína.*

Předložka *na* referuje o místě, na jehož povrch někdo nebo něco směřuje. Popisuje *místo, zejména na povrchu nebo vyvýšené, jako cíl pohybu, přibližování, dotyku i jiného děje*. (Havránek: 1938-40, 1)

Například: *Tož jeden kolega, komisař Mejzlík, zašel jako mimochodem k strýci Pitrovi, sedl si na stůl a povídá...* (Čapek: 1993, 104)

Pán mu to odpustil, ba ještě ho pozval na hrad... (Němcová: 1955, 25)

Z rozboru a příkladů je patrné, že předložka *v* se v českém a ruském jazyce pojí se stejným (čtvrtým) pádem a má také stejný význam. Ve spojení se jmény vyjadřuje směřování dovnitř něčeho. V českém jazyce však už předložka *v* značně zastarala, v tomto významu už se v běžné mluvě nepoužívá, je nyní pouze součástí frazeologických spojení, jako například *bít se v prsa* atd. V používání a běžné mluvě ji plně nahradila předložka *do*. Předložky *na* v češtině a ruštině se také obě pojí se čtvrtým pádem a vyjadřují tentýž význam v obou jazycích, tedy směřování na povrch něčeho.

3.2.2 Předložky *над* a *под*

Předložka *над* se v tomto místním určení pojí se jmény v sedmém pádě a předložka *под* se v tomto případě pojí se jmény ve čtvrtém pádě a odpovídá se pomocí nich na otázku kam.

Konstrukce předložky *под* se jmény ve čtvrtém pádě se používá v případě, pokud je cílem nebo konečným bodem pohybu nebo směrem, kudy se ubírá děj spodní plocha druhého předmětu, například *карандаш упал под стол*.

Pokud je cílem, konečným bodem pohybu nebo směrem, kudy se ubírá děj vrchní plocha druhého předmětu, potom se používá konstrukce s předložkou *над* a jménem v sedmém pádě: *Полку можно повесить **над столом** – так, чтобы ребенок мог легко дотянуться до книг со своего места.*⁵⁴

V tomto významu se předložka *над* používá ve spojení pouze s některými slovesy. Jsou to například slovesa *повесить, поставить, положить, сесть, лечь, встать, повесить*.

Ve spojení se slovesy pohybu a přesunu se konstrukce s předložkou *над* užívají ve významu místa, a ne směru nebo cíle (viz odd. 3.1.7).

Předložka *над* se v českém jazyce pojí se jmény ve čtvrtém pádě a vyjadřuje *místo, položení výše než někdo nebo něco, k němuž nějaký děj směřuje*. (Havránek: 1938-40, 29)

Například:

*Пак збóурали трáмовý стрóп а поставили **над то** валенóу кленбу.* (Čapek: 1991, 125)

*První dvě mají bílé plachetky přes hlavu, **над obličej** jako stříšku stáhnuté...* (Němcová: 1955, 60)

*...jeho vysoká postava vyniká **над všechny** ostatní, ...* (Němcová: 1955, 60)

Předložka *под* se v češtině pojí také se čtvrtým pádem a vyjadřuje *směr v prostoru dospodu něčeho nebo někoho aneb doleji, níže než je něco*. (Havránek: 1941-43, 387)

Například:

*Zazvonil tedy na domovníka, a třebaže neměl službu, nahlédl **pod závěs**, není-li snad někdo v krámě.* (Čapek: 1993, 54)

*Řekl jsem mu: Předělejte to, pane kolego, a chtěl jsem mu ten spis hodit na stůl; ale ono mu to padlo **pod nohy**, a on se pro to sehnul, celý rudý, s rudýma ušima.* (Čapek: 1993, 68)

*Málem by ho přejelo auto, málem by vlezl **pod řinčící tramvaj**; sakra, člověk za dvanáct let odvykne ulicím.* (Čapek: 1993, 70)

Předložky *nad* a *pod* v ruském a českém jazyce v tomto místním určení opět vyjadřují stejný význam v obou jazycích, čili směřování buď na spodní nebo vrchní plochu druhého předmětu. Liší se však pádem, se kterým se pojí předložky *nad*. V ruském jazyce bývají po předložce *над* jména v sedmém pádě, naopak v českém jazyce jsou v pádě čtvrtém. U předložek *pod* se pády neliší, v obou jazycích stojí po nich jména ve čtvrtém pádě.

3.2.3 Předložka *к*

Předložka *к* se pojí se třetím pádem a v tomto místním významu se používá k popisu místa nebo předmětu, v jehož směr nebo stranu se uskutečňuje nějaký pohyb nebo směřuje děj. Může také vyjadřovat přiblížení se k nějakému určitému objektu: *пойти к другу, поехать к стадиону, подъехать к стадиону.*

Například:

*Когда ребенок заболел, надо идти **к врачу**.*⁵⁵

Předložka *к* ve spojení se jménem ve třetím pádě se nejčastěji používá ve spojení se slovesy, která mají předponu *при-* nebo *под-*, například *прийти, приехать к другу, подойти, подъехать к дому*. Přičemž slovesa *прийти, приехать* se používají, pokud jde o konečný bod pohybu, slovesa *пойти a поехать*, pokud jde o směr a začátek pohybu a slovesa *подойти, подъехать*, pokud jde o přiblížení se k osobě nebo předmětu.

Můžeme tedy například použít:

Прибежать к другу.

Побежать к другу.

Подбежать к другу.

V českém jazyce se předložka *k* pojí se jmény ve třetím pádě a *značí hmotné směřování v nějakou stranu, směr k něčemu hmotnému, v blízkost něčeho.* (Havránek, 1937-38: 1)

To znamená, že předložka *k* vyjadřuje pohyb směrem přímo do nějakého místa.

Například: *Ne, ani tak, ani tak; babička dívá se na louku, která vede ke mlýnu.* (Němcová: 1955, 56)

Když jsem vyrostla, vzala si mne paní kněžna k sobě. (Němcová: 1955, 50)

Předložka *k* také vyjadřuje pohyb směrem k nějaké osobě, k místu, kde se nachází nebo kde žije.

Například: *Jde-li republikán na návštěvu k svému panu prezidentovi, vezme si černý kabát.* (Čapek: 1988, 91)

Z tohoto rozboru opět vyplývá, že předložka *k* v českém a ruském jazyce má použití i význam stejný v obou jazycích. Pád, ve kterém se pojí se jmény, je také totožný.

3.2.4 Předložky *za* a *neped*

Předložka *za* se v tomto místním určení pojí se jmény ve čtvrtém pádě a užívá se při vyjádření směřování děje nebo pohybu, pokud je jeho konečným bodem prostor za druhým předmětem. V tomto případě se tedy jedná o děj nebo pohyb, který směřuje na druhou stranu, dále od nebo vně nějakého předmětu nebo místa.

Například: *Если мы говорим о том, что сам студент хочет поехать за границу, ему необходимо, чтобы родители помогли.*⁵⁶

Předložka *za* se také užívá při popisu předmětu, kolem kterého, před kterým sedí, stojí někdo kvůli nějakému ději, činnosti, ale také při popisu děje nebo činnosti, která při tom probíhá. Jsou to spojení typu: *Сесть за стол, за пианино. Сесть за книгу, за*

статью, за задачу, за подготовку к экзамену. Взяться за работу, за дело, за учёбу.

Předložka *перед* pojící se se sedmým pádem se používá při vyjádření směru děje nebo pohybu, pokud je konečným bodem prostor před druhým předmětem. Jde tedy o děj nebo pohyb, který směřuje naproti nebo do nějaké vzdálenosti od jiného předmětu nebo místa.

Například: *Выступить **перед** аудиторией. Извиниться **перед** отцом.*

Typické je v tomto případě užití sloves: *ставить – поставить, вешать – повесить, класть – положить, сесть – садиться, лечь – ложиться, помещать – поместить.*

Předložky *за* a *перед* jsou navzájem antonymní, vyjadřují tedy opačný pól významu.

Česká předložka *za* se pojí se čtvrtým pádem a vyjadřuje *směrování k odvrácené straně něčeho, na zadní místo vzhledem k něčemu nebo někomu*. Předložka *za* se čtvrtým pádem vyjadřuje také *umístění mimo něco, vně něčeho*. (Havránek: 1953-55, 747)

Například: *Maminko, mě bolí hlava, já se půjdu projít **za město**.* (Čapek: 1988, 156)

*Když jim panímáma naložila po buchtách, odklidily se **za stodolu**.* (Němcová: 1955, 20)

*Hoši sedli **za stůl** a začali hrát v karty, ale to jen naoko, přitom se ustavičně Taliánovi pošklebovali.* (Němcová: 1955, 57)

Předložka *před* se pojí také se jmény ve čtvrtém pádě a vyjadřuje *směrování v prostoru k přední straně někoho nebo něčeho, na přední místo vzhledem k někomu a něčemu*. (Havránek: 1944-48, 41)

Například: *V tom případě by byl postaven **před porotu**.* (Čapek: 1988,)

*Postavil se se založenýma rukama **přede mne**.* (Němcová: 1955, 89)

*Když byly děti ustrojeny, poklekla s nimi **před obraz** Krista Pána žehnajícího maličké, pomodlila se otčenášek, pak šlo se k snídání.* (Němcová: 1955, 14)

Stejně jako v ruském jazyce, i v češtině jsou předložky *pod* a *nad* navzájem opozitní a vyjadřují také stejný význam, tedy směřování k zadní nebo přední části někoho nebo něčeho. Předložka *nad* se pojí se stejným pádem jako předložka *над*, a to se čtvrtým. Předložka *pod* se ale, na rozdíl od svého protějšku v ruském jazyce, předložky *перед*, která se pojí se sedmým pádem, pojí s pádem čtvrtým.

3.2.5 Předložky *между* a *среди*

Předložka *между* se v místním určení pojí se jmény v sedmém pádě (stejně jako v rámci vlastního místa v odd. 3.1.8), odpovídá se s její pomocí na otázku kam a vyjadřuje směřování nebo konečný bod pohybu předmětu nebo osoby ve vztahu ke dvěma nebo několika dalším předmětům, které se nacházejí na různých stranách od tohoto předmětu nebo osoby.

Například: *30-100pF можешь повесить между входом и землей.*⁵⁷

To znamená, že pro popis vlastního místa i cesty pohybu se užívá jedna předložková vazba a význam se určuje z kontextu a také podle rekce slovesa, které je užito (například u slovesa *висет* je jasné, že něco visí někde, tedy odpovídáme na otázku kde a u slovesa *повесит* vždy věšíme něco někam, tedy odpovídáme na otázku kam).

Předložka *среди* se pojí, také jako v případě vlastního místa, se jmény ve druhém pádě a vyjadřuje směřování nebo konečný bod pohybu ve vztahu k mnoha předmětům nebo osobám, umístěných v jeho obklopení, jako například: *Ему не хотелось прийти среди нас.*

Předložku *среди* můžeme použít i při vyjádření cesty pohybu. Kromě předložky *среди* pojící se s druhým pádem jmen se používá také předložka *между* pojící se se jmény ve druhém a sedmém pádě.

Například: *Пампасы или степи, покрытые однородной растительностью, идут среди огромных рек и гор на западе.*⁵⁸ (*между рек и гор, между реками и горами*)

Český ekvivalent, předložka mezi, se pojí se jmény ve čtvrtém nebo sedmém pádě podle toho, zda popisuje směr pohybu nebo vlastní místo, zda odpovídá na otázku kam nebo kde.

Při popisu směru, kam se nějaká věc nebo děj ubírá, se používá předložka *mezi* se jmény ve čtvrtém pádě a popisuje směr do prostoru, který je omezený ze dvou nebo více stran nebo dokola.

Například:

*“Tak se dobře podívejte,” vydechl Goldberg, zajel pinzetou **mezi zuby** a vyňal z nich kus černého kazu.* (Čapek: 1993, 65)

*...kdyby to bylo jako dřív, mohl byste ho vytáhnout **mezi lidi** nebo autem na výlet.* (Čapek: 1993, 15)

Předložky *между* v ruském a *mezi* v českém jazyce vyjadřují opět shodný význam v obou jazycích, liší se však spojením s pádem jmen. Zatímco v ruském jazyce bývají užívána spojení se jmény ve druhém pádě, v českém jazyce se předložka *mezi* pojí vždy se jmény v pádě čtvrtém. V českém jazyce také nerozlišujeme umístění mezi dvěma nebo více předměty pomocí dvou předložek, jako je tomu v ruském jazyce u předložek *между* a *среди*, naopak užíváme pouze jednu pro pokrytí celého významu, a to předložku *mezi*.

3.2.6 Předložka *до*

Předložka *до* se v ruském jazyce pojí s druhým pádem a užívá se při popisu nějaké překážky nebo hranice rozšiřování děje, ale také při popisu hranice nebo konce nějaké vzdálenosti. Například: *Проводить друга **до машины**. Доехать **до станции**.*

Používá se také společně s předložkou *от* a jmény ve druhém pádě, která označuje první předěl (hranici), kde děj začíná a předložka *до* potom označuje hranici, kde děj končí.

Například: *Идти пешком **от города до деревни**.*

Předložka *do* se v českém jazyce pojí také se jmény ve druhém pádě a znamená *směr slovesného děje*: *jet, jít do ciziny, do města, do lesa, do kopce, do vrchu, ale také nitro, do kterého vniká, vstupuje slovesný děj*: *vstoupit do pokoje, do kostela, upadnout do vody; dát něco do stolu, položit mrtvolu do rakve*. (Váša, Trávníček: 1937, 279)

Předložka *do* se v ruském a českém jazyce pojí se stejným, tedy druhým pádem jmen a obě mají také totožné použití v příslovečném určení místa i shodný význam, tedy směřování dovnitř nebo na konec nějaké vzdálenosti nebo místa.

3.3 *Cesta pohybu*

Tato třetí skupina v rámci příslovečného určení místa popisuje hlavně cestu nebo trasu nějakého pohybu a s tím souvisí také popis počátečního bodu pohybu, který do této skupiny také spadá. V tomto případě odpovídáme na otázku odkud nebo kudy nebo od koho. Cesta pohybu spolu s počátečním bodem nebo místem pohybu se vyjadřuje, jako u prvních dvou skupin, spojením místních předložek s podstatnými jmény v určitém pádě, která popisují tento počáteční bod. Patří sem předložky *из, с, из-под, из-за, от, по, через, сквозь, мимо* a *вдоль*.

3.3.1 *Předložky из a с*

Předložky *из* a *с* se v tomto místním určení pojí s druhým pádem a používají se při vyjádření počátečního bodu pohybu, pokud máme na mysli směr pohybu nebo pohyb zevnitř nebo z povrchu nějakého předmětu, například *взять книгу из шкафа, встать с дивана*. Předložka *из* se tedy užívá, pokud jde o pohyb zevnitř a předložka *с*, pokud se jedná o pohyb z povrchu (vrchní části) nějakého předmětu. Tyto předložky jsou opozitní předložkám *в* a *на*, které se mohou pojit buď se šestým nebo se čtvrtým pádem.

Mezi předložkami *в* a *на* a *из* a *с*, které mají opačný význam, existuje určitá zákonitost. K předložce *в* je vždy antonymní předložka *из* a k předložce *на* je antonymní vždy předložka *с*.

Například:

В стол – из стола

В университет – из университета (в командировку – из командировки)

На завод – с завода

V českém jazyce této skupině odpovídá pouze jedna předložka, a to předložka *z*. Pojí se s druhým pádem a referuje o *směřování zevnitř, z nitra něčeho nebo směrem zdola nahoru*. Vyjadřuje také *opouštění nějaké činnosti, stavu nebo vztahu*. Popisuje *pobyt, položení mimo něco, vnitřek něčeho nebo odluku od něčeho*. (Havránek: 1953-55, 743-745)

Například:

*Tu vyskočil pan ministr rovnýma nohama z **postele** a řítit se do pracovny*. (Čapek: 1993, 21)

*Kočka vracejíc se z **lovu** oklepávala při každém kroku tlapky a rychle pospíchala na pícku*. (Němcová: 1955, 66)

*A kasaře, ty máme z **celé republiky***. (Čapek: 1993, 26)

Dříve se v tomto významu používala pouze předložka *s* a jméno ve druhém pádě. Postupně však došlo k jejímu zastarávání a místo ní se nyní nejčastěji užívá předložka *z*. Kodifikované jsou ale obě konstrukce.

Použití předložek i spojení s pádem je opět v českém a ruském jazyce totožné, v českém jazyce ale dnes nejčastěji používáme pouze jednu konstrukci právě s předložkou *z*.

3.3.2 *Пředložka из-под*

Předložka *из-под* se v tomto případě pojí s druhým pádem a používá se pro vyjádření počátečního bodu a směřování pohybu předmětu nebo osoby, které se nacházejí pod nějakým druhým předmětem, například: *выехать из-под моста, взять карандаш из-под стола*.

Česká předložka *zpod* se pojí také se druhým pádem a vyjadřuje v českém jazyce směřování z prostoru pod něčím.

Například: *Paní kněžna odjela, s ní komtesa Hortensie, odjel i otec, a švitorné vlašovice **zpod střechy** se také odstěhovaly.* (Němcová: 1955, 106)

*Oči ale **zpod** visutého hustého **obočí** vesele se do světa dívaly.* (Němcová: 1955, 17)

Můžeme tedy opět říci, že význam a použití předložky *уз-нод* a českého ekvivalentu *zpod* je totožné.

3.3.3 Předložka *уз-за*

Podstatná jména, pojící se s předložkou *уз-за*, se užívají ve formě druhého pádu a tato konstrukce se užívá pro vyjádření počátečního bodu pohybu nebo směřování děje od protilehlé strany něčeho. Tato předložka je antonymní k předložce *за* pojící se se jmény ve čtvrtém pádě. Například: *встать уз-за стола – сесть за угол, достать уз-за шкафа – поставить за шкаф.*

U podstatných jmen typu *стол, город, заграница* se v ruském jazyce poslovně užívají konstrukce s předložkou *за* a jmény ve čtvrtém pádě (odpovídáme přitom na otázku kam?), s předložkou *за* a sedmým pádem (odpovídáme na otázku kde?) a s předložkou *уз-за* a jmény ve druhém pádě (odpovídáme na otázku odkud?). Podstatné jméno *заграница* se píše dohromady, pokud má význam zahraničního státu, ale ve spojení jako *жить за границей, уехать за границу*, to znamená za hranice vlasti, se předložka a jméno píší zvlášť.

Česká předložka *zpoza* se pojí se druhým pádem a vyjadřuje v českém jazyce *směřování z místa za něčím*.

Například: *Slunce vykouklo **zpoza hory**. Vynořil se **zpoza tmavé kupy** polen statný kozák. **Zpoza stolu** vstal obrovitý muž.* (Havránek: 1955-57, 753)

Předložka *zpoza* se v současném jazyce pocítuje spíše jako knižní, v řeči bývá nahrazena jinými předložkami. Místo ní se používají například předložky **za**, **z** nebo **od**: *Slunce vykouklo **za horami**. Vynořil se z **tmavé kupy** polen statný kozák. **Od stolu** vstal obrovitý muž.*

Předložky *уз-за* a *зпоза* se sice pojí se stejným pádem a mají stejný místní význam, českou předložku však postupně v používání nahrazují předložky *od*, *za*, *z* a s předložkou *зпоза* se setkáme spíše v ustrnulých spojeních typu *зпоза роһу*.

3.3.4 Předložka *om*

Předložka *om* se v tomto místním určení pojí s druhým pádem a používá se tehdy, pokud počátečním nebo také výchozím bodem je místo, určitý bod nebo osoba, odkud začíná děj, pohyb nebo nějaký přesun, například *уїтму om дpyга*.

Příklady vyjádření počátečního, ale také konečného bodu pohybu a místa výskytu jedné osoby u druhé, lze shrnout takto:

Куда? Поїтти к другу.

Где? Быть у друга.

Откуда? Вернуться om друга.

Předložka *od* se v českém jazyce pojí se druhým pádem a popisuje *osobu nebo věc, z jejíž blízkosti, jakožto východiska děje, se někdo nebo něco vzdaluje*. (Havránek: 1938-40, 796)

Například: *Celý den, co býval myslivec u nich, nehnuli se chlapci **od něho**, chodili s ním u splavu, dívali se, jak se dřeva plaví, jezdili na vorách*. (Němcová: 1955, 19)

***Od mlýna** pluje k žličskému mostu, **od mostu** pod stráněmi k požiradlu, **od požiradla** přes splav dolů, okolo Barvířského kopce k pivovaru*. (Němcová: 1955, 16)

Vyjadřuje také místní východisko, počátek nějakého děje nebo postupu atd., jako například *Seděli od vchodu vpravo*.

Opět je z příkladů patrné, že tyto předložky jsou v obou jazycích totožné co do použití i spojení s pádem jmen.

3.3.5 Předložky *по*, *через* a *сквозь*

Pro vyjádření cesty pohybu se obvykle užívá předložka *по* se jménem ve třetím pádě, která popisuje předmět nebo místo, na jehož povrchu probíhá děj nebo pohyb něoho nebo něeho. Nejčastěji se objevuje jak ve spojení se slovesy pohybu (*идти – ходить*, *ехать – ездить*), tak také se slovesy typu *гулять*, *прохаживаться*, *путешествовать*, *странствовать*, například: *ходить по улице*, *путешествовать по стране*.

Užívá se také při popisu místa, prostoru, v jehož rámci nějaký děj probíhá, například: *ходить по коридору*, *гулять по саду*. Ale také pro popis směřování děje nebo pohybu, například: *плыть по течению*. Tuto předložku můžeme také užít při popisu řady podobných předmětů, osob nebo míst, kde probíhá děj (něco, co někdo navštívuje). Tato jména jsou pak v množném čísle. Například: *ходить по магазинам*, *ездить по разным странам*.

V tomto významu a ve spojení se slovesy jednosměrného pohybu a významově k nim blízkými, jako například *спускаться*, *проходить*, *протекать* atd., se používá předložka *через* ve spojení se jménem ve čtvrtém pádě a jméno v sedmém pádě bez předložky, které jsou synonymní k předložce *по* se jménem ve třetím pádě.

V těchto synonymních skupinách jsou cestou pohybu obvykle:

1. typu krajiny: *лес*, *луг*, *поле*, *степь*, *тундра*, *тайга* atd.
2. typu obydlených míst: *город*, *деревня*, *село*, *посёлок*, *хутор* atd.

Předložka *через* ale také vyjadřuje význam děje nebo pohybu, který probíhá z jedné strany místa, prostoru na druhou, napříč nebo zvrchu, jako například: *перейти через улицу*, *идти через деревню*.

Pokud jsou cestou pohybu nějaké druhy drah nebo tras (*тропинка*, *дорога*, *автострада*), ale také podstatná jména, jako například *берег*, *опушка леса*, *сторона* a tak dále, potom je možné použít také dvě synonymní konstrukce, předložku *по* se jménem ve třetím pádě nebo jméno v sedmém pádě bez předložky: *идти по улице* (*по дороге*) – *идти улицей* (*дорогой*).

Pokud ve významu cesty pohybu vystupuje obydlené místo s vlastním jménem, potom je možné použít opět dvě synonymní konstrukce, buď předložku *no* se jménem ve třetím pádě, nebo předložku *чез* se jménem ve čtvrtém pádě: *проехать no всей Европе* – *проехать чез всю Европу*.

Se slovesy typu *путешествовать*, *странствовать*, se používá pouze konstrukce s předložkou *no* a jménem ve třetím pádě: *путешествовать no Кумаю*.

Důležité je ale to, že nejvíce používaná a nejrozšířenější je konstrukce s předložkou *no* a jménem ve třetím pádě.

Předložka *po* se v českém jazyce pojí se jmény v šestém pádě a referuje o *místu*, *na jehož povrchu probíhá nějaký děj*. (Havránek: 1941-43, 354)

Například: *Ale každý člověk, který jde po ulici, už je záhadný, protože na něho nemůžeme, pane*. (Čapek: 1993, 49)

Předložka *přes*, která je českým ekvivalentem předložky *чез*, se pojí se čtvrtým pádem a vyjadřuje směr *pohybu po povrchu něčeho nebo nad něčím směrem od jedné strany k druhé*. Vyjadřuje také *směr pohybu nějakým místem*. (Havránek: 1944-48, 208-209)

Například: *Přešel jsem přes plot do jeho zahrádky a jeho vlastním rýčem jsem vyryl obě ty modré chryzantémy*. (Čapek: 1993, 15)

Ženich vešel poslední přes práh a venku ozývaly se ženské hlasy. (Němcová, 1955: 33)

Předložka *skrz* se také pojí se jmény ve čtvrtém pádě a popisuje *okolnost, že někdo nebo něco hmotně proniká, prochází něčím od jedné strany ke druhé, zpravidla tou nejkratší cestou*. (Havránek: 1948-51, 313)

Například: *Vedl je skrze koncertní salón a knihovnu až ke kněžninu kabinetu*. (Němcová: 1955, 42)

Vyjadřuje také to, že se něco děje prostorem nebo prostředím, které odděluje jeden předmět od druhého předmětu a děj tak umožňuje nebo naopak ztěžuje. (Havránek: 1948-51, 313)

Například: *Chceš-li se **skrze** tu **trubičku** podívat, tedy se podívej.* (Němcová: 1955, 23)

České předložky *přes* a *skrz* se, stejně jako v ruském jazyce, pojí se čtvrtým pádem a vyjadřují také stejný význam, tedy pohyb od jedné strany k druhé a pronikání od jedné strany k druhé. Předložka *po*, ačkoliv referuje o stejném významu jako ruská předložka *no*, se liší od svého protějšku použitím jiného pádu jmen. V ruštině je to třetí pád, naopak v češtině pád šestý. Další shodou je také v obou jazycích možnost užití bezpředložkové vazby se jmény v sedmém pádě, například: *jít **po** ulici – jít ulicí.*

3.3.6 Předložky *мимо* a *вдоль*

Předložka *мимо* se v tomto místním určení pojí s druhým pádem a užívá se při popisu předmětu nebo osoby, blízko které se bez zastávky něco nebo někdo pohybuje.

*Поезд без остановки пошёл мимо станции. **Мимо нас** прошла группа студентов.* Předložku *мимо* lze také užít pro vyjádření toho, že někdo nestrefil nebo minul někoho nebo něco. Například: *Сест **мимо стула**. Проехать **мимо остановки**.*

Předložka *вдоль* se pojí také s druhým pádem a vyjadřuje pohyb ve směru délky něčeho.

*Мы плыли на лодке **вдоль берега**. Ребята поставили стулья **вдоль стены**.*

Předložce *мимо* v českém jazyce odpovídají dvě předložky a to *mimo* a *kolem*. Předložka *mimo* se pojí se jmény ve čtvrtém pádě a označuje *osobu nebo věc, kolem nebo vedle které se děje nějaký pohyb*. Například: *Ani **mimo zvířata** nepřecházel lhostejně.* (Havránek: 1937-38, 836)

V tomto významu však předložka *mimo* už značně zastarává a je v používání nahrazována právě předložkou *kolem*. Ta se pojí s druhým pádem a vyjadřuje směřování

na všechny strany, ze všech stran, okolo, podél někoho nebo něčeho. (Havránek: 1937-38, 195)

Například: *Ale Viktorka bázlivě **kolem sebe** se ohlížela.* (Němcová: 1955. 32)

*Ráno shledal, že **kolem jeho domu** se (neznámo proč) potlouká jeden z nejschopnějších; ostatní nejspíš zahájili pátrání po celé republice.* (Čapek: 1993, 22)

Předložce *вдоль* odpovídá v českém jazyce předložka *podél*, která se pojí s druhým pádem a vyjadřuje směřování po délce nějakého předmětu nebo věci, vedle nebo podle ní.

Například: *Babička ale volila cestu pod stráněmi **podél řeky** až k pile.* (Němcová: 1955, 25)

V českém jazyce máme u předložky *мимо* dva české ekvivalenty, předložku *mimo* se čtvrtým pádem, která se však už téměř v tomto významu nepoužívá a předložku *kolem*, která se pojí s druhým pádem jako její ruský protějšek. Předložky *вдоль* a *podél* mají i spojení s pádem i význam stejný jak v ruštině, tak v češtině.

3.4 *Bezpředložkové vazby*

V případě příslovečného určení místa se v ruském jazyce užívají také bezpředložkové vazby. Jde především o případy typu: *идти лесом, улицей; ехать поездом, автобусом.* V ruském jazyce jsou ale tyto případy málo frekventované a nejčastější vyjádření příslovečného určení místa je, kromě příslovcí, vyjádření předložkovou vazbou.

V českém jazyce je to ale právě naopak. Bezpředložkové vazby mají mnohem větší frekvenci než v ruském jazyce, kde jim odpovídají ve většině případů vazby s předložkami a jmény v určitém pádě.

Například:

Jet vlakem. – Ехать на поезде. Ехать поездом.

Jít lesem. – Идти по лесу. Идти лесом.

Dívat se oknem. – Смотреть из окна.

Unikat otvorem. – Уходить через отверстие.

Pokud už zmiňujeme vnitrojazykovou interferenci, je třeba také zmínit, že v češtině je také velmi časté použití příslovčí, kterým v ruském jazyce nemusí vždy odpovídat právě příslovce. Jde o případy, jako například:

Stál nedaleko našeho domu. – Стоял недалеко от нашего дома.

Stál blízko vašeho domu. – Стоял вблизи от вашего дома.

Stál dva kroky od něj. – Стоял в двух шагах от него.

4 Nové tendence v jazyce

Gramatický systém jazyka se považuje za nejstabilnější část jazyka, ale dynamické procesy v něm také probíhají. Jazyk je totiž živý organismus, odrážející změny, které vznikají v průběhu historie při užívání jazyka. V současné jazykové praxi tedy dochází k posunům, které se projevují ve změně užívání některých ustálených předložkových vazeb. To znamená, že jména se začínají užívat v jiných pádech, než tomu bylo dosud nebo se s určitými jmény užívají úplně jiné předložky, než jaké byly užívány dosud. To je zapříčiněno buď neznalostí gramatických pravidel nebo pronikáním jiných vrstev jazyka, například hovorové řeči, do spisovného jazyka. Tyto nové vazby se postupem času dostávají do běžného užívání, což má za následek postupnou změnu úzu a přijetí nového tvaru jako další spisovnou variantu. Někdy také tato nová varianta může v užívání úplně nahradit stávající variantu.

Na základě analýzy publicistických článků byly aplikovány poznatky z teoretické částky a byly sledovány posuny, ke kterým v současnosti dochází.

Bylo analyzováno 194 různých novinových článků. Výskyt jednotlivých jevů byl zaznamenán do tabulky (viz příloha), na jejímž základě lze posuzovat, na kolik se daný jev dostal do užívání a na kolik mohlo jít o vliv například nespisovného nebo hovorového jazyka nebo o nějakou chybu.

Největší skupinou, kde jsou nejčtenější přechody a změny, jsou vazby s předložkami *в* a *на*. Zde jsou pozorovatelné určité tendence. Obecným pravidlem je, že předložka *в* popisuje předmět, který se nachází uvnitř něčeho nebo směr dovnitř něčeho a předložka *на* předmět na povrchu něčeho nebo směr na povrch. V současném jazyce se tato pravidla stírají a v určitých spojeních dochází k záměně nebo směšování předložek. Tam, kde se užívala předložka *в*, se nyní můžeme setkat s předložkou *на* a naopak. Proto se nyní například užívá kromě spojení *в конкурсе* spojení *на конкурсе* nebo kromě spojení *на заводе* spojení *в заводе*. Pravděpodobně působením ukrajinského jazyka vznikají také spojení typu *на коридоре* místo stávajícího *в коридоре*.

Напříklad:

*Победа в конкурсе – это не только серьёзная поддержка со стороны государства, но и большая ответственность.*⁵⁹

*18-летние сестры Перл и Руби Дэй из Лондона победили на конкурсе среди пар близнецов Wispa Duo.*⁶⁰

*Девять человек пострадали при взрыве пыли на заводе в Новокузнецке.*⁶¹

*Российский концерн «Газпром» присматривается к доле в заводе по производству сжиженного природного газа (СПГ) в Йемене.*⁶²

*Жириновский кричал охраннику: „Расстреляй его, подлеца, в коридоре!“*⁶³

*Причем на «зеленом коридоре», проходя который, обязательно должны пообщаться с украинскими таможенниками, хотя формально те должны пропускать через этот коридор без досмотра.*⁶⁴

Pokud jde o geografické názvy, používá se jak předložka *в*, například *в Сибири*, *в Белоруссии*, *в Москве*, tak spojení *на Украине*, *на Полтавщине*, *на Черноговщине*, které se užívají vlivem ukrajinského jazyka. Dále u názvů hor se užívá předložka *на*, například *на Кавказе*, *на Урале*, *на Алтае*, ale naopak *в Крыму* (pouze částečně ohraničené horami), *в Альпах*, *в Андах*.

V současnosti je spisovnou normou také spojení *в Украине*, které se začalo používat v souvislosti s pravidlem o tom, že ve spojení se zahraničními státy se užívá předložka *в*, jako například *в Италии*.

Напříklad:

*Кроме того, начавшаяся в Украине реформа образования предусматривает не только право выбора родителями языка обучения детей, но и введение в школьный курс с нового учебного года обязательного изучения русской литературы в оригинале.*⁶⁵

*Сегодня, 30 октября, в Украине официально подтверждена эпидемия "свиного гриппа" (A/H1N1).*⁶⁶

Se jmény ostrov, poloostrov atd. a jeho názvem se normativně užívá předložka *на*, jako například spojení typu *на Крымском полуострове*. Když je toto podstatné jméno vypuštěno, používá se s geografickým názvem předložka *в*, tedy *в Крыму*. Vlivem kondenzace, tedy smíšení těchto vazeb se v řeči objevuje také spojení *на Крыму*, které však zatím není spisovnou normou.

Například:

*Отдых на Крыму.*⁶⁷

*Энергичный передых - треккинг на Крыму.*⁶⁸

K předložkám *в* a *на* je významově antonymní dvojice předložek *с* a *из*. Zatímco předložky *в* a *на* odpovídají na otázku kde a kam, předložky *с* a *из* naopak na otázku odkud. Obecné pravidlo je takové, že tam, kde používáme předložku *в*, v opačném významu používáme předložku *из*, tedy ve významu zevnitř něčeho, a tam, kde užíváme předložku *на*, v jejím opačném významu potom užijeme předložku *с*, tedy z povrchu něčeho. Proto existují spojení, jako například:

Приехать на Кавказ. Приехать с Кавказа.

Приехал в Крым. Приехал с Крыма.

Был на Украине. Вернулся с Украины.

V poslední době ale dochází opět k posunům v užívání těchto předložek a narušování tohoto ustáleného pravidla. To znamená, že například pokud existuje spojení *в Москве*, podle pravidla by se mělo v opačném významu užívat spojení *из Москвы*. Do užívání však začalo pronikat také spojení *с Москвы*. Analogicky, pokud je používáno spojení *на Урале*, mělo by být jako opozitní užíváno spojení *с Урала*. Můžeme se však setkat i se spojením *из Урала*.

Například:

*Эпидемия поджогов автомобилей, начавшаяся с Москвы, распространяется и в регионах.*⁶⁹

*Спецтехника из Урала в Казахстане.*⁷⁰

Pokud se tedy do užívání dostalo spojení *в Украине*, začíná se analogicky užívat také spojení *из Украины*.

Například:

*Россия выбивает долги из Украины.*⁷¹

Předložky *в* a *на* se užívají i ve spojení s názvy dopravních prostředků a celkově s prostředky, na kterých se lze dostat odněkud někam. Zde platí pravidlo, že pokud se jedná o přepravu nebo pohyb, používá se předložka *на* a pokud jde o pobyt uvnitř nějakého dopravního prostředku, užívá se předložka *в*.

Například:

Ехать на автобусе.

Читать в автобусе.

Кататься на велосипеде.

Стоять в метро.

Плыть на корабле.

Сидеть в трамвае.

Při neznalosti tohoto základního pravidla dochází k záměně předložek a vznikají z toho konstrukce typu *на карете*, ačkoli by se měla užívat konstrukce s předložkou *в*, protože *карета*, tedy kočár, je uzavřené místo, člověk jede uvnitř. Viz příklady:

*Украинец едет в Париж на карете.*⁷²

*Жителям Удмуртии предлагают совершить кругосветное путешествие на карете.*⁷³

Kromě těchto předložkových konstrukcí lze užít ve spojení s dopravními prostředky také bezpředložkovou vazbu, tedy pouze podstatné jméno v sedmém pádě.

S předložkovou vazbou existují například konstrukce *Ехать на трамвае* nebo *Приехать на поезде*. Bepředložková spojení vypadají například takto:

*Путину и Ванханену захотелось "порулить" новым скоростным поездом.*⁷⁴

Předložka *на* se tedy v poslední době dostává stále častěji do užívání, používá se stále častěji a může také nahrazovat nebo vytlačovat předložku *в*. To je možné sledovat v různých spojeních. Tak například u podstatného jména soud byla v místním určení, při

poukázání na místo, kde se člověk nachází, vždy jen jedna varianta, a to *в суде*. V současnosti ale, v souvislosti s tendencí pronikání předložky *на*, se objevuje také spojení *на суде*. V publicistických textech je možné setkat se s oběma formami, to znamená, že předložka *на* předložku *в* ještě plně nenahradila a je možné, že zde vzniká její druhá synonymní varianta, jako je tomu například u spojení *в кухне* - *на кухне* nebo *в огороде* - *на огороде*. Lze srovnat například věty jako:

*По решению суда ранее были проведены две экспертизы здоровья г-на Александяна, и оба раза врачи заключали, что появление в общественных местах, в том числе **в суде**, для пациента смертельно опасно.*⁷⁵

***На суде** юрист, укравший почти 17 миллионов долларов, уверял, что на это преступление его толкнуло ФСБ.*⁷⁶

Podobné je to také u spojení předložek *в* a *на* se slovem *шахта*. V textech se objevují obě varianty, jak s předložkou *в*, tedy *в шахте*, tak *на, на шахте*. Je možné, že dříve bývala opět jen jedna varianta, a to *в шахте*, tedy s předložkou *в*, protože děj probíhá uvnitř. Spojení s předložkou *на* mohlo vzniknout analogicky ke spojení typu *на заводе*. Tedy:

*...а также провел совещание по вопросам ликвидации последствий аварии **на шахте** и развития угольной отрасли.*⁷⁷

*Владимир Путин напомнил, что работы **в шахте** практически невозможны из-за все еще продолжающегося пожара.*⁷⁷

Předložka *в* je tedy vytlačována předložkou *на*, což je také patrné z toho, jak se vyvíjela předložková spojení se slovy, jako například *театр, концерт, маскарад* atd. V beletristických dílech se setkáváme u příslovečného určení místa s variantami s předložkou *в*: *быть в театре, в концерте, в маскараде*. Dnes jsou však tato spojení nahrazována variantami s předložkou *на*: *быть на концерте, на маскараде*. U slova *театр* je dosud možné užít obě varianty, ale s tím rozdílem, že spojení *на театре* je spíše specifickým obratem profesionální mluvy. Příklady některých spojení:

*В элитном волгоградском клубе Mojo на концерте группы Morandi был убит 35-летний посетитель.*⁷⁸

*Питер Томпсон, пресс-секретарь театрального проекта, сообщил, что Рэдклифф появится в пьесе, премьера которой состоится в начале 2007 года в театре Уэст-Энда.*⁷⁹

*Влад Топалов сыграет на театре.*⁸⁰

*Джордж Буш побывал на театре военных действий.*⁸¹

Případ, kdy ve významu nacházet se uvnitř něčeho byla předložka *в* nahrazena předložkou *на*, byl zaznamenán například u slova *вилла*:

*Приятно, что мой портрет Джини находится на ее вилле в Риме на знаменитой Аппиевой дороге, где когда-то шли отряды Спартака.*⁸²

*Но вы и сами могли навсегда остаться на той вилле, Илья Сергеевич!*⁸²

Na výběr a použití předložky má také vliv sémantika slova, se kterým vstupuje do spojení. Už bylo několikrát řečeno, že předložka *в* referuje o něčem, co je uvnitř a *на* o tom, co je na povrchu. Proto jsou běžná spojení *в участке*, *в стане*, *в пункте*. Pokud se ale k tomuto spojení přidá přídavné jméno, které nějak specifikuje dané jméno (které tím přestane označovat nějaký uzavřený prostor), vstupuje do užívání předložka *на*, například *на избирательном участке*, *на полевом стане*, *на наблюдательном пункте*.

Например:

*Пересчет голосов произведен по решению Окружного административного суда Крыма на избирательном участке, из-за отсутствия данных с которого ЦИК Украины не может подвести итоги голосования во втором туре президентских выборов, сообщил на брифинге в среду член Центризбиркома Михаил Охендовский.*⁸³

*Трое мужчин находились **на полевом стане** в 2 километрах от автодороги "Троицк - Ключевка" Троицкого района Челябинской области.⁸⁴*

Také vlivem profesionální mluvy a profesionálních obrátů se začíná opět místo předložky *в* objevovat předložka *на*. Například existuje ustálené spojení „*Работает в студии*.“ Od toho také vznikla další spojení s předložkou *в*, jako například „*Работает в фотостудии*.“ Ale naopak „*Фильм дублирован на киностудии*“ místo *в киностудии* vzniklo zřejmě vlivem profesionálního obratu *на кинофабрике*.

Tedy: *Традиционная «пельменная вечеринка» прошла **на киностудии** имени Горького в Москве.*⁸⁵

Podobné je to také se slovy *радио* a *телевидение*, kde se v místním určení používá místo předložky *в* předložka *на*. Například:

*Группа «Корни» рассказала **на радио** «КП» о новом составе и причине ухода Артемьева и Асташенка.*⁸⁶

*Мы хотим, чтобы **на телевидении** было больше отечественной анимации.*⁸⁷

Jako výsledek zkracování delších slovních spojení vznikají například spojení s předložkou *на* a jmény v šestém pádě. Proto se nyní místo spojení *на заседании Думы* užívá prosté spojení *на Думе*.

Například:

*До рассмотрения документа **на думе** он прошел согласование на городском стратегическом совете, был рассмотрен на публичных слушаниях.*⁸⁸

Kromě toho, že předložka *в* vytlačuje předložku *на*, dochází i k posunům, kdy se předložky začínají užívat v jiném pádě, než v jakém byly v určitém místním významu dosud užívány. Je to například pozorovatelné opět hlavně u předložek *в* a *на*. Obě dvě se mohou pojít buď se šestým nebo se čtvrtým pádem v závislosti na tom, zda popisujeme umístění, v rámci vlastního místa, uvnitř nebo na povrchu či směřování na povrch nebo dovnitř. Nyní jsou však pozorovatelné tendence, kdy dochází u těchto

významů k záměně pádů. Při odpovědi na otázku kde a popisu vlastního místa by se měl s předložkami *в* a *на* pojit šestý pád jmen. V publicistických textech se ale v poslední době setkáváme s tím, že se v tomto významu po předložkách *в* a *на* užívá místo šestého čtvrtý pád jmen. Je to pozorovatelné v následujících příkladech:

*А вот с тех, кто приезжает сюда поглазеть **на знаменитостей**, дерут тридорога.*⁸⁹

*Впрочем, **на заседание** в четверг Василий Алексанян, несмотря на запрет врачей, все же явился.*⁷⁵

*Подсудимый **на заседания** не являлся, а его защита каждый раз была вынуждена приносить новые справки о том, что посещение публичных мест, в том числе и сюда, для их подзащитного смертельно опасно -- Василий Алексанян страдает целым рядом тяжелых заболеваний, среди которых рак и СПИД.*⁷⁵

Analogicky se slovními spojeními typu *в лесу, на берегу, на мосту* atd. se po předložkách *в* a *на* začínají objevovat formy, jako například *в отпуску*. Spojení *в отпуску* je široce užívané hlavně v živé řeči, ačkoliv spisovnou normou je spojení *в отпуске*. Je to dáno tím, že koncovka *-у* je u podstatných jmen mužského rodu v šestém pádě ustálena pro označení nějakého konkrétního místa.

Například: **В отпуску** Янукович будет много работать.⁹⁰

Forma *в аэропорту* vznikla zase nejspíše analogicky se spojením *в порту*, které spadá právě do skupiny podstatných jmen mužského rodu, která v šestém pádě v případě příslovečného určení místa mají koncovku *-у*. Nejprve byla považována za jedinou spisovnou variantu, ale v poslední době se do používání dostává také spojení s koncovkou *-е*, tedy *в аэропорте*. V jazyce tedy existují dvě paralelní spojení:

*В Нью-Йорке **в аэропорте** имени Кеннеди прошла эвакуация.*⁹¹

*Строительство часовни **в нашем аэропорту** — это не дань моде.*⁹²

V souvislosti s tím se můžeme setkat také se spojením *в вишневом саде*, ačkoliv slovo *сад* v šestém pádě při určení místa má vždy koncovku –y, jako většina jednoslabičných podstatných jmen mužského rodu. Správnou formou je tedy *в вишневом саду*. Forma s koncovkou –e se proto objevuje pouze, pokud je toto slovo součástí názvu nějakého literárního díla, v tomto případě je nejznámějším dílem hra Čechova *Вишнёвый сад*. Z toho tedy vyplývá, že se objevuje slovní spojení *в "Вишневом саде"*.

Proto se setkáváme s větou, jako například:

В "Вишневом саде" чеховские герои произносят пронзительные монологи.⁹³

Podobné je to také se slovem *адрес*. Může se pojít se třemi předložkami, vznikají tedy spojení *в адрес – по адресу – на адрес*, se kterými se běžně můžeme setkat v řeči i v psané podobě. Všechny tři spojení mají stejný význam. A to „poslat někomu nebo na jméno někoho něco“, ale v tomto případě je forma *на адрес* spíše hovorová.

Například:

*Открытое письмо в адрес Д.А. Медведева и В.В. Путина от участников конкурсной программы Президиума РАН "Молекулярная и клеточная биология"*⁹⁴

По адресу Ильинка, 23/16 смогут прийти все желающие со своими обращениями, пожеланиями и предложениями.⁹⁵

Dalším významem pak je „mluvit o někom, směrem k někomu“, kde se používá spíše spojení *в адрес* a *по адресу*, přičemž opět *по адресу* je více hovorové.

Tedy: *Torrents.ru переехал на адрес RuTracker.org*.⁹⁶

Определение суда в адрес Путина заставило МЧС и Минобороны заняться устранением нарушений в компенсации отдыха деньгами.⁹⁷

Милиционеры прострелили не по адресу.⁹⁸

Sloveso *ориентироваться* se užívá ve významu „určit svojí polohu podle něčeho“ a užívá se s předložkou *по* a jmény ve třetím pádě. Například: *Ранее польские эксперты*

высказали предположение, что пилоты ориентировались **по радиовысотомеру**, который используют обычно на равнинной местности.⁹⁹

V tomto významu bývá ale nyní také užívána předložka *на* se jmény ve čtvrtém pádě. Tato spojení jsou možná, jsou také používaná, ale více správné je spojení tohoto slovesa s předložkou *по* a jmény ve třetím pádě. Sloveso *ориентироваться* s předložkou *на* a čtvrtým pádem má totiž hlavní význam „určovat směr své činnosti, svého chování“. Proto by se mělo toto spojení užívat právě ve spojení typu: *Изначально «ВымпелКом» ориентировался **на развитии** в странах Юго-Восточной Азии.*¹⁰⁰

Další skupinou, kde se projevují určité tendence, je skupina geografických názvů, tedy toponym. V současnosti dochází uvnitř této skupiny k přechodům od nesklonnosti k jejich skloňování. V případě příslovečného určení místa se obecně tato slova, pokud jsou součástí slovního spojení, které obsahuje obecné podstatné jméno (typu *село*, *деревня*), užívají ve formě prvního pádu a tvar šestého pádu nese právě to obecné podstatné jméno. Pokud však toponyma stojí sama, bez obecných jmen, pak se začínají skloňovat a mají sama po předložce *в* formu šestého pádu.

Například:

*Нефтетрейдер Тимченко построит бизнес-терминал **в "Шереметьеве"**.*¹⁰¹

*Именно поэтому и возникла идея зоны облегченного администрирования, получившая прописку **в Сколково**.*¹⁰²

Abreviatury, neboli zkratky či zkratková slova patřily vždy do skupiny nesklonných slov. Některá z nich zůstala nesklonná, ve většině případů ta, která jsou tvořena počátečními písmeny slov, ze kterých jsou složena, jako například *РФ* (Российская Федерация) nebo *СССР* (Союз Советских Социалистических Республик), čili jsou tvořena ze souhlásek. Ale jsou i zkratková slova, která přešla ke slovům ohebným. Nejtypičtějším případem je zkratka *МХАТ* (Московский художественный академический театр). Čili se užívá: *Вчера **во МХАТе** имени Чехова министр культуры представил нового художественного руководителя.*¹⁰³

Současná jazyková praxe tedy ukazuje, že některá zkratková slova zůstávají nesklonná, a to hlavně ta, která jsou složena ze samých souhlásek, ale některá se naopak skloňovat začala, především ta, která obsahují samohlásku, protože se nejvíce podobají jménům.

Například:

*Послы Израиля во Франции, Испании, Дании, Швеции, Греции, Норвегии и Турции были вчера вызваны в **МИДы** этих стран для разьяснения действий израильских командос¹⁰⁴*

Závěr

V teoretické části práce jsme se zabývali rozбором a porovnáváním předložkových vazeb, používaných v oblasti příslovečného určení místa v ruském a českém jazyce. Byl představen systém obou jazyků spolu s příklady používání pro vytvoření komplexního obrazu.

Při rozboru ruských a českých prepozic bylo zjištěno, že většina ruských předložek užívaných v místním určení se pojí se stejným pádem jmen jako jejich ekvivalenty v českém jazyce a jejich význam je také podobný, někdy i totožný.

Našly se však i výjimky a rozdíly. Bylo zjištěno, že:

- ruské a české předložky mají stejný nebo podobný význam, liší se v použití pádu podstatných jmen. Rozdíly byly zaznamenány u předložky *напротив*, která se v ruském jazyce pojí s druhým pádem jmen, zatímco předložka *naproti* se v místním určení pojí s pádem třetím: *Стоять напротив дома. Stát naproti domu.*

S předložkou *среди* se užívá druhý pád jmen, zatímco s českým ekvivalentem *mezi* pád sedmý: *Быть среди нас. Být mezi námi.*

Předložka *над* se v případě směřování někam pojí se sedmým pádem, zatímco předložka *nad* s pádem čtvrtým: *Повесить картину над диваном. Pověsit obraz nad pohovku.*

A předložka *по* se v ruském jazyce, pokud vyjadřuje určení místa, pojí s třetím pádem a česká předložka *po* naopak s pádem šestým: *Идти по улице. Jít po ulici.*

- pro vyjádření téhož významu je v ruském jazyce užívána jiná předložka, než v českém jazyce. Jde o případy, jako například: *в город – do města, в суде – u soudu, на флоте – u námořnictva* nebo *под Москвой – u Moskvy.*

Nejvíce takových rozdílů bylo zaznamenáno u předložek *в* a *на*. V ruském jazyce ne vždy spojení s ruskou předložkou *в* odpovídá v českém jazyce spojení s předložkou *v* a spojení s předložkou *на* analogické spojení *na*. Jsou to například spojení:

В университете – na univerzitě, в командировке – na služební cestě, в отпуске – na dovolené, на складе – ve skladu nebo на базаре – v bazaru.

- několika předložkám v ruském jazyce odpovídá pouze jeden český ekvivalent, jako je tomu v případě ruských předložek *между* a *среди* a českého protějšku *mezi*: *между реками и горами – přesu řek u hor – mezi řekami a horami.*
Dále u předložek *из* a *с* existuje jediný český ekvivalent, předložka *z*: *из города – z улицы – z města, z ulice.*
- v ruském jazyce je užívána předložková vazba, zatímco v českém vazba bezpředložková: *Смотреть из окна. – Dívat se oknem.*
Ехать на автобусе. – Jet autobusem.
- předložkové vazbě v ruském jazyce odpovídá v českém jazyce jiná forma, nejčastěji příslovce. Tento rozdíl byl zjištěn u předložek *сзади* a *впереду*, které nemají v českém jazyce ekvivalent v podobě předložky, užívá se místo nich buď příslovce *vzadu* nebo *vpředu*, nebo spojení příslovce a předložek *před* a *za*:
Впереду дома. – Vpředu domu. – Vpředu před domem.
Сзади дома. – Vzadu domu. – Vzadu za domem.

Praktická část byla věnována analýze současných aktuálních tendencí a procesů, ke kterým dochází při užívání jazyka. Excerpce aktuálních jevů byla prováděna na publicistických textech.

Na základě analýzy bylo zjištěno, že některé změny a posuny jsou skutečně pozorovatelné. Nejvíce přechodů a změn probíhá v rámci předložek *в* a *на*. Kromě předložky *в* se ve spojení s určitými slovy začíná do používání dostávat také předložka *на* a naopak a v některých případech začínají vznikat dubletní tvary. Nejtypičtějším případem jsou spojení *в суде* a *на суде* nebo *в шахте* a *на шахте*. Některé případy se za dubletní tvar zatím považovat nemohou, jako například spojení *в коридоре – на коридоре*.

Podobné je to u předložek *из* a *с*, kdy k předložce *из* do používání proniká předložka *с* a naopak, jak bylo zaznamenáno například u spojení *из Москвы* a *с Москвы* nebo *с Урала* a *из Урала*.

Dále může docházet k záměně pádových forem, opět k tomu dochází hlavně u předložek *в* a *на*, které se pojí buď se šestým nebo čtvrtým pádem podle toho, zda jde o umístění někde nebo směřování někam.

Bylo zaznamenáno, že může docházet ke vzniku nové formy slova v rámci jedné předložky, například u slova *отпуск* nebo *аэропорт*. Spolu s variantami *в отпуске* se objevuje spojení *в отпуску* a se spojením *в аэропорту* spojení *в аэропорте*.

S některými jmény se může pojít několik předložkových vazeb, které mají stejný nebo podobný význam, jako je tomu například u slova *адрес*, tedy *в адрес* – *по адресу* – *на адрес*.

U některých jmen dochází k přechodům od nesklonnosti k jejich postupnému skloňování, nejvíce případů bylo zaznamenáno u geografických názvů, toponym a u zkratkových slov, abreviatur.

Některé poznatky z této práce lze využít v učitelské praxi. Například právě tabulky, do kterých jsou shrnuty výsledky teoretického zkoumání a srovnávání s českým jazykem, by mohly být využívány při výuce ruského jazyka jako přehledná pomůcka pro výběr správné předložky a pádové formy jména ve správném významu.

Analýza aktuálních tendencí by mohla být využita jako podklad k dalšímu budoucímu zkoumání posunů a změn, které v jazyce probíhají.

Резюме

Дипломная мастерская работа “Русское обстоятельство места в сопоставлении с чешским языком с учётом актуальных тенденций“ (Srovnání příslovičného určení místa v ruském a českém jazyce s přihlédnutím k aktuálním tendencím) ставить перед собой цель сформировать целостный обзор предложно-падежных форм, используемых в области обстоятельства места и его сравнение с предложно-падежной системой обстоятельства места в чешском языке.

Эта работа состоит из нескольких частей. Первая, теоретическая часть, занимается анализом обстоятельственных отношений в русском и чешском языках и ориентируется главным образом на предлоги, употребляемые для выражения обстоятельства места, их спецификами, падежными конструкциями и их использованием в предложениях. Отдельные обстоятельственные предлоги далее сравниваются с предложными эквивалентами в чешском языке и наблюдаются различные сходства и расхождения у обеих языков.

Во второй, практической, части занимаемся актуальным состоянием наблюдаемых явлений. На основе анализа публицистических текстов обнаруживаются сдвиги в системе обстоятельства места и изменения, которые возникают в настоящее время.

Seznam použité literatury:

I. Teoretická východiska

Валгина, Н. С. *Синтаксис современного русского языка*. Москва: „Высшая школа“, 1978.

Руднев, А.Г. *Синтаксис современного русского языка*. Москва: Государственное издательство “Высшая школа“, 1963.

Шахматов, А.А. *Синтаксис русского языка*. Ленинград, 1925.

Bauer, Jaroslav; Mrázek, Roman; Žaža, Stanislav. *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy: díl II – Skladba*. Praha: SPN, 1966.

Bernetová, Vilma; Běličová-Křížková, Helena; Leška, Oldřich; Straková, Vlasta. *Русская грамматика*. Praha: Academia, 1979.

Kubík, Miloslav; Balcar, Milan; Dlouhý, Miloslav. *Синтаксис русского языка*. Praha: SPN, 1975.

Kubík, Miroslav a kol. *Русский синтаксис в сопоставлении с чешским*. Praha: SPN, 1982.

Bauer, Jaroslav; Grepl, Miroslav. *Складба spisovné češtiny*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975.

Čapek, Karel. *Povídky z jedné a z druhé kapsy*. Československý spisovatel, Praha: 1993.

Čapek, Karel: *Od člověka k člověku II*. 1991 (MLP)

Čapek, Karel: *Od člověka k člověku I*. 1988 (MLP)

Čapek, Karel: *Jak se co dělá*. 1984 (MLP)

Čapek: *Obrázky z Holandska*. 1980

Čapek, Karel. *Hovory s T. G. Masarykem*. Československý spisovatel, Praha: 1990.

Čapek, Karel. *Zahradníkův rok*. Československý spisovatel, Praha: 1969

Doyle, Artur Conan. *Návrat Sherlocka Holmese*. přel. František Jungwirth, Mladá fronta, Praha: 1973.

Francis, Dick. *Hurikán*, z angl. originálu přel. Jaroslava Moserová – Davidová, Olympia, Praha: 2000

Němcová, Božena. *Babička*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha: 1955.

Němcová, Božena. *Národní báchorky a pověsti*. K vydání připravili Zdeňka Havránková a Rudolf Havel. SNKLHU, Praha: 1956.

Астафьева, Н. И. *Предлоги в русском языке и особенности их употребления*. Издательство "Высшэйшая школа", Минск: 1974

Бондаренко, В. С. *Предлоги в современном русском языке*. Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, Москва: 1961

Попова, З. Д. *Употребление надежных и предложно-надежных форм в современном русском литературном языке*. Издательство Воронежского Университета, Воронеж: 1971

Slovníky

Havránek, Bohuslav a lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV. *Slovník spisovného jazyka českého*. Díl III. Praha: Academia, 1989.

Havránek, Bohuslav a lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV. *Slovník spisovného jazyka českého*. Díl VII. Praha: Academia, 1989.

Габучан, К.В. *Учебный толковый словарь русского языка*. Москва: „Русский язык“, 1988.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl II., Státní nakladatelství, Praha: 1937-1938.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl III., Školní nakladatelství, Praha: 1938-1940.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl IV., část 1., Školní nakladatelství, Praha: 1941-1943.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl IV., část 2., Státní nakladatelství, Praha: 1944-1948.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl V., Státní nakladatelství učebnic, Praha: 1948-1951.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl VI., Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1951-1953.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl VII., Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1953-1955.

Havránek, Bohuslav a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Československá akademie věd, díl VIII., Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1955-1957.

Váša, Pavel; Trávníček, František. *Slovník jazyka českého*. A-K, Nakl. Fr. Borový, Praha: 1937

Váša, Pavel; Trávníček, František. *Slovník jazyka českého*. L-Ž, Nakl. Fr. Borový, Praha: 1937

Přehled použitých odkazů

¹ <http://www.ura.ru/content/svrd/24-12-2009/news/1052108394.html>

² <http://www.peoples.ru/art/music/composer/zhurbin/interview2.html>

³ <http://www.teatrobraz.ru/page.php?id=805>

⁴ <http://kucha-sovetov.ru/83-kak-povesit-kartinu-polki.html>

⁵ <http://www.obozrevatel.com/news/2007/9/21/191604.htm>

⁶ <http://www.psy.msu.ru/science/lectures/nardone.htm>

⁷ http://www.ugpr.ru/arhiv/10_oktyabr_2006_g1058/voprosi_kvalifikacii1059/novatcii_v_sudebnoy_praktike_po_delam_o_nezakonnom_oborote_narkotikov1063

⁸ http://infox.ru/business/company/2010/04/26/V_miry_e_zakanchivayu.phtml

⁹ <http://www.all-zoo.ru/content/samye-krasivye-zhivotnye-na-svete-%E2%80%93-eto-siamskie-koty>

¹⁰ <http://www.utro.ru/articles/2010/05/07/892424.shtml>

¹¹ <http://progressprim.ru/news/book/2010-05-06-00708.htm>

¹² <http://www.ferghana.ru/article.php?id=6321>

¹³ http://www.cnsnb.ru/cnsnb/aris/fermer/dig/d_43a.htm

¹⁴ <http://www.sports.ru/football/2947610.html>

¹⁵ http://www.ysia.ru/full-news.php?id_news=9961

¹⁶ <http://www.agro.ru/news/news.aspx?p=11473>

¹⁷ <http://kvartiremont.narod.ru/13.html>

¹⁸ <http://forum.ixbt.com/topic.cgi?id=35:3885>

¹⁹ http://citadel.pioner-samara.ru/distance/ast_teol.htm

²⁰ <http://uvovki.obychnogo.net/cont/novogodnee-nebo-sobytiya-vidimost-planet-i-sozvezdii>

²¹ <http://www.warlib.ru/index.php?id=000023>

²² <http://www.ulov.ru/forum/showflat.php?Cat=0&Number=279147&page=&fpart=42&vc=1>

²³ <http://drug.gorod-artem.ru/forum/9-79-1>

²⁴ <http://magazine.kosmetichka.ru/a147/>

²⁵ <http://samara.onfoot.ru/articles/2.html>

²⁶ <http://katyatina.livejournal.com/96645.html>

²⁷ http://www.restoran.ru/msk/articles/kulina/eto_interesno/stati/samyenovogodnieblyu

- ²⁸http://artinvestment.ru/news/exhibitions/20090617_tsaritsyno.html
- ²⁹<http://www.flowers-in-home.info/>
- ³⁰<http://sibkray.ru/news/2010-5-26/9851/>
- ³¹<http://mreporter.ru/ReporterMessages!fullView.do?tagid=40&page=11>
- ³²http://www.liveinternet.ru/users/ruda_tigra/post32465942/
- ³³<http://www.facts.kiev.ua/archive/2003-09-13/41060/index.html>
- ³⁴http://www.mhc.ru/stati/SP_rebenok.asp
- ³⁵<http://www.aif.ru/culture/article/24531>
- ³⁶<http://syamozero.ru/index.php>
- ³⁷<http://novostink.ru/armenia/8061-pered-zdaniem-parlamenta-armenii-projdet-akciya.html>
- ³⁸<http://www.tverlife.ru/news/10069.html>
- ³⁹http://www.championat.ru/auto/_dakar/article-47546.html
- ⁴⁰<http://www.echo.msk.ru/programs/personalno/676706-echo/>
- ⁴¹http://www.metronews.ru/news2/krasotki_so_vsej_rossii_sobralis_pod_moskvoj/
- ⁴²<http://blokada.otrok.ru/library/leningrad/14.htm>
- ⁴³<http://elementy.ru/posters/gravity/8>
- ⁴⁴<http://www.bigformat.ru/montnr.html>
- ⁴⁵<http://www.vedomosti.ru/finance/analytics/2010/06/03/17869>
- ⁴⁶<http://www.newsru.com/russia/31may2010/xenrusup.html>
- ⁴⁷<http://www.12rus.ru/List/27/1518/>
- ⁴⁸<http://shura.kulichki.net/ontario/inter-t.htm>
- ⁴⁹<http://www.gradremstroy.ru/news/litosfernaya-katastrofa-nashego-vremeni.html>
- ⁵⁰<http://www.nbprice.ru/services/details/53.htm>
- ⁵¹<http://www.reakcia.ru/article/?764>
- ⁵²<http://ural.kp.ru/daily/24450/614302/>
- ⁵³<http://djindjer.narod.ru/vistavkisobak.html>
- ⁵⁴http://www.mosfamily.ru/articles/health/4_101
- ⁵⁵http://www.f-help.ru/actions/newspaper/vypusk__11/kogda_rebenok.html
- ⁵⁶<http://www.govoritmoskva.ru/articles.php?id=4819&cat=5>
- ⁵⁷<http://electronix.ru/forum/lofiversion/index.php/t10819.html>
- ⁵⁸<http://ru.wikipedia.org/wiki/>

II. Analýza nových tendencií

Крысин, Л. П. *Русский язык сегодня. Активные языковые процессы конца XX века.* “Азбуковник“, Москва: 2003

Проскураков, И. Г. *Практикум по русскому языку и культуре речи (нормы современного русского литературного языка).* Издательство СПбГПУ, Санкт-Петербург: 2003

Крысин, Л. П. *Современный русский язык. Активные процессы на рубеже XX – XXI веков.* Языки славянаких культур, Москва: 2008

Slovníky

Скляревский, Г. Н. *Толковый словарь русского языка конца XX в. Языковые изменения*. Издательство “Фолио-Пресс“, Санкт-Петербург, 1998

Горбачевич, К. С. *Словарь трудностей современного русского языка*. “Норинт“, Санкт-Петербург: 2003

Přehled odkazů, použitých pro excerpci

- ⁵⁹<http://www.kp.ru/daily/24479.5/637214/>
- ⁶⁰<http://www.gzt.ru/topnews/world/photo/47385/>
- ⁶¹<http://www.rian.ru/incidents/20100602/241440913.html>
- ⁶²<http://www.vedomosti.ru/companies/news/2010/06/30/1049844>
- ⁶³<http://www.kp.ru/daily/24053/104864/>
- ⁶⁴http://www.vch.ru/cgi-bin/guide.cgi?table_code=15&action=show&id=6056
- ⁶⁵http://www.ng.ru/cis/2010-04-27/1_ukraina.html
- ⁶⁶<http://www.rg.ru/2009/10/30/ukraina-gripp-site-anons.html>
- ⁶⁷http://hiseplanet.ru/8417-OTDYH_V_KRYMU_V_EVPATORII.html
- ⁶⁸http://dimturism.ru/gostinicy/511-Aktivnyiy_otdyh_trekking_v_Krymu.html
- ⁶⁹<http://www.izvestia.ru/incident/article3117122/>
- ⁷⁰<http://www.europa-stroitehnika.ru/construction-news/a31995/.html>
- ⁷¹<http://www.lenta.ru/story/ukrgaz/>
- ⁷²<http://www.segodnya.ua/news/12086111.html>
- ⁷³<http://susanin.udm.ru/news/2009/08/18/174400>
- ⁷⁴<http://www.rian.ru/society/20100527/239323724.html>
- ⁷⁵<http://www.vremya.ru/2010/109/46/256696.html>
- ⁷⁶<http://www.kp.ru/daily/24505/657511/>
- ⁷⁷<http://www.vremya.ru/2010/109/4/256607.html>
- ⁷⁸http://www.gazeta.ru/news/lenta/2010/04/12/n_1481903.shtml
- ⁷⁹<http://www.newsru.com/cinema/28jul2006/potter.html>
- ⁸⁰http://newsmusic.ru/news_3_17291.htm
- ⁸¹http://www.ng.ru/world/2008-12-16/7_bush.html
- ⁸²<http://www.kp.ru/daily/24505.3/656597/>
- ⁸³<http://www.rian.ru/politics/20100210/208517932.html>
- ⁸⁴<http://www.vesti.ru/doc.html?id=314326&cid=8>
- ⁸⁵<http://www.vmdaily.ru/article/100105.html>
- ⁸⁶<http://www.kp.ru/daily/24511/661983/>
- ⁸⁷<http://kp.by/daily/24468/627852/>
- ⁸⁸http://dumatlt.ru/about/o_nas_pishut.php?ELEMENT_ID=915
- ⁸⁹<http://www.kp.ru/daily/24505.4/656746/>
- ⁹⁰<http://redtram.ru/go/240037567/>
- ⁹¹http://www.gazeta.ru/news/lastnews/2010/07/05/n_1516144.shtml
- ⁹²<http://www.protestant.ru/video/raznoe/?id=251>
- ⁹³<http://www.rg.ru/2007/01/12/koroleva.html>
- ⁹⁴http://www.polit.ru/dossie/2010/04/27/mcb_letter.html
- ⁹⁵<http://www.polit.ru/news/2009/04/09/priem.html>

- ⁹⁶<http://www.pcnews.ru/news/torrents-ru-rutracker-org-18-291648.html>
- ⁹⁷<http://www.newsru.com/arch/russia/09mar2010/putinopr.html>
- ⁹⁸<http://www.gazeta.ru/social/2010/04/29/3360072.shtml>
- ⁹⁹<http://palm.newsru.com/world/07jun2010/smolenskradar.html>
- ¹⁰⁰http://www.redeal.ru/review/news/news_7952.html
- ¹⁰¹http://www.redeal.ru/review/news/news_7952.html
- ¹⁰²<http://www.newsru.com/finance/16feb2010/timchenko.html>
- ¹⁰³http://www.ng.ru/culture/2000-06-10/7_tabakov.html
- ¹⁰⁴<http://www.vremya.ru/print/254868.html>

Přílohy:

Přehled předložek v rámci vlastního místa

Sloveso	Otázka, na kterou odpovídáme	Předložka	Pád, se kterým se pojí	Příklad	Význam
Быть Находиться	где?	В	+6. pád	в городе	umístění uvnitř něčeho
		На		на улице	umístění na povrchu něčeho
		При		при доме	umístění nedaleko od něčeho, u něčeho
		Напроти ив	+2. pád	напротив дома	umístění na protilehlé straně
		Вокруг		вокруг дома	umístění ze všech stran
		Около		около дома	umístění nedaleko od něčeho, u něčeho
		Возле		возле дома	
		За	+7. pád	за домом	umístění vzadu, na druhé straně něčeho
		Перед		перед домом	umístění vpředu, na přední straně něčeho
		Над		над столом	umístění něčeho výš než druhý předmět
		Под		под столом	umístění něčeho níž než druhý předmět
		Между		между домом и улицей	umístění v obklopení dvou předmětů
		Среди	+2. pád	среди друзей	umístění v obklopení dvou a více předmětů
		у кого?		У	у друга

Přehled předložek v rámci směru pohybu

Sloveso	Otázka, na kterou odpovídám	Předložka	Pád, se kterým se pojí	Příklad	Význam
Идти Ехать Поставить	куда?	В	+ 4. пád	в город	směřování dovnitř něčeho
		На		на улицу	směřování na povrch něčeho
		За		за дверь	směřování za druhý předmět
		Под		под стол	směřování k spodní ploše něčeho
		Над	+ 7. пád	над столом	směřování k vrchní ploše něčeho
		Перед		перед домом	směřování před druhý předmět
		Между		между входом и землей	směřování ve vztahu ke dvěma předmětům
		Среди	+ 2. пád	среди нас	směřování ve vztahu k několika předmětům
	До	до дома		směřování dovnitř nebo na konec něčeho	
	к кому?	К	+ 3. пád	к врачу, к дому	směřování, přiblížení se k něčemu

Přehled předložek v rámci cesty pohybu

Sloveso	Otázka, na kterou odpovídáme	Předložka	Pád, se kterým se pojí	Příklad	Význam
Идти Возвращаться двигаться	куда?	Из	+2. пád	из города	pohyb zevnitř něčeho
	откуда?	С		с улицы	pohyb z povrchu něčeho
		Из-под		из-под Москвы	pohyb zespodu něčeho
		Из-за		из-за границы	pohyb od protilehlé strany něčeho
		По	+3. пád	по улице	pohyb po povrchu něčeho
		Через	+4. пád	через парк	pohyb od jedné strany na druhou
		Сквозь		сквозь тучи	pohyb přes něco
		Мимо	+2. пád	мимо дома	pohyb blízko něčeho
		Вдоль		вдоль реки	pohyb ve směru délky něčeho
		От		от врача	pohyb odněkud, od někoho

Srovnání ruských a českých předložkových vazeb

Ruská předložka	Pád, se kterým se pojí v ruštině	Česká předložka	Pád, se kterým se pojí v češtině
В	+6. pád	v	+6. pád
На		na	
При		při	
Напротив	+2. pád	naproti	+3. pád
Вокруг		kolem	+2. pád
Около		vedle	
Возле		vedle	
За	+7. pád	za	+7. pád
Перед		před	
Над		nad	
Под		pod	
Между		mezi	
Среди	+2. pád	mezi	+2. pád
У		u	

Ruská předložka	Pád, se kterým se pojí v ruštině	Česká předložka	Pád, se kterým se pojí v češtině
В	+4. pád	v	+4. pád
На		na	
За		za	
Под		pod	
Над	+7. pád	nad	
Перед		před	
Между		mezi	
Среди	+2. pád	mezi	
До		do	+2.pád
К	+3. pád	k	+3. pád

Ruská předložka	Pád, se kterým se pojí v ruštině	Česká předložka	Pád, se kterým se pojí v češtině
Из	+2. pád	z	+2. pád
С		z	
Из-под		zpod	
Из-за		zpoza	
По	+3. pád	po	+6. pád
Через	+4. pád	přes	+4. pád
Сквозь		skrz	
Мимо	+2. pád	mimo, kolem	+2. pád
Вдоль		podél	

Пřehled použití předložek в а на

Нázvy školských ústavů a objektů

в	на
в школе	на факультете
в гимназии	на кафедре
в университете	на отделении
в высшем учебном заведении	на курсах
в институте	на лекции
в академии	на занятиях
в консерватории	на уроке
в техникуме	на семинаре
в училище	на экзамене
в классе	на практике
в группе	на консультации
в кабинете	
в лаборатории	
в семинаре	

Názvy organizací, institucí, objektů

в	на
в учреждении	на предприятии
в мастерской	на фабрике
в клинике	на заводе
в санатории	на станции
в суде	на вокзале
в министерстве	на почте
в прокуратуре	на курорте
в кооперативе	на складе
в парикмахерской	на элеваторе
в ателье	на рынке
в библиотеке	на ярмарке
в магазине	на базаре
в киоске	на даче
в санатории	на курорте
в лагере	на остановке
в больнице	на пристани
в поликлинике	на аэродроме
в аптеке	на радиостанции
в аэропорту	на телестудии
в порту	
в почтовом отделении	

Нázvy území a osad, místností a jejich částí

в	на
в переулке	на родине
в области	на территории
в подъезде	на улице
в окне	на этаже
в Приморье	на хуторе
в городе	на окраине
в деревне	на перекрёстке
в селе	на площади
в центре	на проспекте
в тупике	на бульваре
в лесу	на пустыне
в саду	на поле
в кустах	на чужбине
в зарослях	на террасе
в стране	на крыше
в квартире	на кухне
в комнате	на чердаке
в кухне	на балконе
в коридоре	на веранде
в передней	на сцене
в подвале	на экране
в фойе	на арене
в зрительном зале	
в партере	
в ложе	
в амфитеатре	
в бельэтаже	
в номере	
в холле	
в гостиной	

Нázvy akcí, forem organizace času

в	на
в командировке	на охоте
в отпуске	на каникулах
в пути	на прогулке
в отъезде	на свободе
в театре	на войне
в клубе	на спектакле
в цирке	на балете
в музее	на опере
в кино	на репетиции
в ресторане	на концерте
в экспедиции	на представлении
в бассейне	на выставке
в спортзале	на сеансе
	на приёме
	на обеде
	на банкете
	на работе
	на собрании
	на конференции
	на заседании
	на Олимпиаде
	на экскурсии
	на стадионе
	на катке
	на спортивной площадке
	на футбольном поле
	на соревнованиях
	на футбольном матче

Geografické pojmy

в	на
в мире	на свете
в Крыму	на Крымском полуострове
в Сицилии	на острове Сицилия
в Антарктике	на континенте
в Европе	на юге
в Азии	на севере
в Африке	на западе
в Австралии	на востоке
в Италии	на северо-западе
в Македонии	на юго-востоке
в горах	на полюсе
в тропиках	на экваторе
в субтропах	на равнине
в Карпатах	на Балканах
в Андах	на Алтае
в Татрах	на Урале
в Альпах	на Кавказе
в Белоруссии	на Украине
в Сибири	на Кубе
в тундре	на Кипре
в тайге	на Камчатке
в степи	на мысе Доброй Надежды
в пустыне	на возвышенности
в джунглях	
в горах	
в низине	
в долине	

Квантитативní zpracování získaných excerpčí

Jev	Počét výskytů
на конкурсе	10
в заводе	6
на коридоре	2
в Украине	9
на Крыму	2
с Москвы	5
Из Урала	1
Из Украины	6
на карете	3
поездом	4
в шахте	8
на шахте	8
на концерте	10
на театре	5
на вилле	4
на избирательном участке	5
на полевом стане	4
на киностудии	5
на радио	7
на телевидении	3
на думе	4
на знаменитостей	3
на заседание	4
в отпуску	6
в аэропорту	9
в Биснёвом саде	6

в адрес	7
по адресу	4
на адрес	2
ориентироваться по	5
ориентироваться на	4
в Шереметьеве	7
в Сколково	8
во МХАТе	5
в МЫДы	3
Селкem	194